LKS OFICIALUS ORGANAS
Leidžiamas kas mėnesį, išskyrus liepą-rugpjūtį
Kaina $2.00. Redakcijos adresas:
341 Highland Blvd.
Brooklyn, N.Y. 11207 Tel. 827-1352

GARSAS

Second-Class postage paid at Brooklyn, N. Y., Post Office

LITHUANIAN CATHOLIC ALLIANCE
Official Organ Published Monthly
Except July and August
341 Highland Blvd. Brooklyn, N.Y. 11207
Tel. 827-1351 Publication No. 214320

Nr. 8 GRUODIS — DECEMBER, 1979 VOL. 62

PENKERIŲ METŲ DARBŲ APŽVALGA

Ištraukos iš Amerikos Lietuvių Tarybos pirmininko dr. Kazio Šidlausko kalbos, pasakytos IX-tame Amerikos Lietuvių Kongrese, Clevelande 1979 spalio 13 d.

Kai prieš penketą metų Chicagoje vyko VIII-tasis Amerikos Lietuvių Kongresas, laisviesiems lietuviams kėlė rūpestį tuomet besitęsiančios Europos Saugumo ir Bendradarbiavimo Konferencijos užbaigimas. Atrodė, kad buvo pavojus, jog toji konferencija gali paruošti Europos taikos sutartį, kuria pasirašančios valstybės galėtų iš pagrindų pakeisti ligšiolinį Baltijos valstybių statusą.

Mūsų nuotaiką gadino ir tas prisiminimas, kad kuomet 1973 m. į tos Konferencijos Helsinky vykstančius posėdžius buvo nuskridę pabaltiečių atstovai, VLIKo pirmininkas dr. K. Valiūnas, dr. J. Genys, dr. P. Vileišis su latvių ir estų atstovais, jie buvo suomių policijos suimti ir išsiųsti iš Suomijos.

Nuotaikos dėl Europos Saugumo Konferencijos kiek pasitaisė, kai 1975 m. vasario 27 d. JAV prezidentas Fordas priėmė Amerikos pabaltiečių delegaciją, kuriai vadovavo tuometinis ALTos pirmininkas dr. K. Bobelis. Prezidentas Fordas užtikrino pabaltiečių delegaciją, kad dėl Europos Saugumo Konferencijos Baltijos tautų reikalai nenukentėsią.

Padėtis dėl Europos Saugumo Konferencijos pasidarė visai aiški, kuomet prezidentas Fordas, prieš išvykdamas pasirašyti Helsinkio Baigiamąjį Aktą, 1975 m. liepos 25 d. susikvietė į Baltuosius Rūmus pabaltiečių ir kitų Amerikos etninių grupių atstovus, kuriems pareiškė, kad Helsinkio Aktas nebūsianti jokia tarpvalstybinė sutartis, o tik iškilminga principų deklaracija, kuriais dalyvaujančios šalys pasižada tvarkyti savo tarpusavio santykius.

Dėl Baltijos valstybių prezidentas Fordas padarė specialią pastabą, kad Helsinkio Aktas niekaip nepakeis jų ligšiolinės aneksijos nepripažinimo padėties.

Tiesiog negalima suprasti, kodėl dėl šio gana aiškaus dokumento, Amerikos lietuvių visuomenėje kilo tiek daug ginčų ir nesutarimų, kurie nėra pasibaigę net iki šios dienos.

Netrukus po VIII Amerikos Lietuvių Kongreso, lietuviams teko patirti nemažą džiaugsmą, kuomet į Jungtines Valstybes atvyko Simas Kudirka su šeima, už kurio išlaisvinimą Amerikos Lietuvių Taryba buvo dėjusi dideles pastangas su kitais veiksniais ir organizacijomis nuo pat 1970 m. pabaigos.

Vienerių metų bėgyje po VIII Kongreso įvyko dvi Lietuvos laisvinimo veiksnių konferencijos; pirmoji sušaukta 1974 m. spalio mėn. 26 ir 27 dienomis White Plains, N.Y., kurioje buvo apsvarstyta ir priimta visa eilė naudingų išvadų. Antroji konferencija, o tiksliau pasakius pirmosios konferencijos antroji sesija, įvyko Chicagoje 1975 m. balandžio mėn. 12 ir 13 dienomis.

Po Helsinkio Baigiamojo Akto pasirašymo, Sovietų Sąjungos organai "Izvestijos" ir "Pravda" pradėjo aiškinti, kad tuo Aktu tapo juridiniai pripažintos dabartinės Europos valstybių sienos, taigi ir Baltijos valstybių juridinis priklausymas Sovietų Sąjungai. Nežiūrint prezidento Fordo pakartotinų užtikrinimų, kad Helsinkio Aktas nepakeitė Baltijos valstybių aneksijos nepripažinimo padėties, Amerikos Lietuvių Taryba su kitomis Amerikos lietuvių bei kitų pabaltiečių organizacijomis dėjo pastangas, kad šiuo reikalu pasisakytų ir JAV Kongresas. Į Kongresą buvo įneštos ir priimtos rezoliucijos, kurios užtikrino JAV poziciją, kad Helsinkio Aktas nepakeičia Baltijos valstybių tolimesnės juridinės egzistencijos, nežiūrint kaip kitos valstybės tą Helsinkio Aktą bandytų aiškinti.

Man rodos, kad labai reikšmingas buvo tų rezoliucijų faktų konstatavimas, kuriame tiesiog pasakyta, kad Kongresas randa, jog Baltijos valstybės yra tapusios Sovietų Sąjungos agresijos aukomis. Kaip žinoma, tokį nuosprendį buvo padaręs Kersteno komitetas, bet tik šį kartą jis buvo paties Kongreso konstatuotas. Jei tarpvalstybinių smurto aktų nepripažinimas jau buvo iškeltas į tarptautinės teisės principą nuo 1928 m., pasirašius Briando — Kellogo Paktą, tai po tokių JAV Kongreso konstatavimų, atrodo, mums nereikėtų sukti galvų, kad JAV kada nors galėtų Baltijos valstybių užgrobimą pripažinti teisėtu.

Nepaprastai svarbų darbą yra atlikusi Amerikos Lietuvių Taryba su kitais pabaltiečių veiksniais, bandydama įtikinti kongresmanus ir senatorius, kad įneštų rezoliuciją, kuri įpareigotų Kongresą ir Administraciją įsteigti komisiją, kuri sektų Helsinky sutartų principų vykdymą arba jų laužymą, kad būtų tinkamai pasiruošta Belgrado konferencijai.

Po ilgų pastangų 1976 m. gegužės mėn. tokia komisija buvo Kongreso įsteigta, paskiriant į ją po šešis senatorius ir šešis kongresmanus, o trijų Administracijos atstovų paskyrimą ilgą laiką blokavo Valstybės sekretorius Henry Kissingeris. Ši komisija buvo pavadinta Commission on Security and Cooperation in Europe, pirmininkaujama kongr. Dante B. Fascell, Ji paruošė medžiagą Belgrado konferencijai, o dabar ruošiasi Madrido suvažiavimui ir nuolatos seka Helsinkio Akto nuostatų vykdymą.

1976 m. viduryje įvyko didelis posūkis Brazinskų byloj, kuomet jie atbėgo į JAV ambasadą Ankaroje, kai patyrė, kad jie gali būti išduoti sovietams. Tuomet per kokią 10 dienų, palaikant nuolatinį ryšį su VLIKu, ALTos p-kui dr. K. Bobeliui teko po kelis kartus per dieną vesti pokalbius su kongresmanu Derwinski, senatorium Percy ir Valstybės departamentu, kad išspręstų Brazinskų klausimą. Jų tolimesnė globa buvo perduota BALFui, kurio pirmininkė Marija Rudienė energingai ėmėsi tolimesnės Brazinskų gelbėjimo akcijos ir jai netrukus pavyko juos pergabenti iš Turkijos į Venecuelą. Kai Brazinskai atvyko į JAV ir vietinių imigracijos pareigūnų buvo suimti, vėl teko skubiai veikti, kad jie nebūtų tuoj iš Amerikos ištremti.

Prezidentas Fordas buvo atkreipęs didelį dėmesį į Amerikos etnines grupes, taip kad dr. K. Bobeliui 1976 m. bėgyje teko net tris kartus atstovauti JAV lietuviams pasimatymuose su JAV prezidentu, būtent vasario, birželio ir spalio mėnesiais. Paskutinysis pasimatymas buvęs svarbiausias, nes jo metu dr. K. Bobelis, visų 15 etninių grupių akivaizdoje išreiškė prezidentui nepasitikėjimą ir nepasitenkinimą Valstybės sekretoriaus Kissingerio vedama politika.

Iš būsimojo prezidento Jimmy Carterio (tada dar kandidato) buvo gauta telegrama, kurioje

(nukelta į 3 psl.)

Popiežius Jonas Paulius II susitinka Washingtone, Apaštališkoje Delegatūroje, spalio 6 su Lietuvos atstovu Washingtone dr. S.A. Bačkiu, jo žmona Ona ir jų sūnum prel. Audriu J. Bačkiu, kuris Vatikane yra paskirtas Bažnyčios viešųjų reikalų tarybos pasekretoriu.

LIETUVOS LAISVĖS VILTYS ŠIŲ LAIKŲ TARPTAUTINĖJ RAIDOJ

Lietuvos gen. konsulo Aniceto Simučio referatas, skaitytas Amerikos Lietuvių Kongrese Clevelande 1979 spalio 13

(tąsa iš praeito numerio)

Lietuvių tautai, per amžius kovojusiai prieš vokiečių "Drang nach Osten" ir buvusiai liudininke Prūsų užkariavimo ir jų išnaikinimo, yra susidaręs įspūdis, kad vokiečiai yra didžiausi pasaulio agresoriai. Taip galvodami mes užmirštam, kad Vytauto laikais 1422-ųjų metų Melno sutartim nustatytoji Lietuvos-Vokietijos siena išsilaikė nepasikeitusi per penkis šimtmečius, bet Lietuvos-Rusijos siena nuolat keitėsi, kol ir pati Lietuva aštuonioliktojo šimtmečio pabaigoj buvo Rusijos okupuota. Tad vokiškasis "Drang nach Osten" nublanksta prieš rusiškąjį veržimąsį ne tik į vakarus, bet ir į rytus.

Šiandien sovietinė imperija nesivaržo Jungtinėse Tautose ir pasauly kaltinti JAV-bes ir bendrai Vakarų valstybes imperializmu. Kai tik J. Tautose iškeliamas dekolonizacijos klausimas, tai sovietinės imperijos delegatai yra patys iškalbingiausi. Rodos būtų natūralu, kad JAV-bių atstovai tartų rusam: puiku, kad einat už dekolonizaciją, tad ir pradėkim nuo Lietuvos, Latvijos ir Estijos dekolonizavimo.

Nelaimei, tokio atsikirtimo niekas iš Vakarų pasaulio vadų iki šiol nepanaudojo. Matyti, vengiama pakenkti detentei; toks pakenkimas eventualiai galėtų nuvesti į šaltojo karo grąžinimą, kurio Vakarai taip bijo.

Bet kas šra šaltasis karas ir detentė? Kai juos supranta Vakarų demokratijos ir Sovietų Sąjunga? Vakaram detentė yra įtampos atleidimas tarptautiniuose santykiuose, bet Maskva į ją žiūri kaip į vienos krypties gatvę, kuria drąsiau važiuojama, skubant į pasaulio dominavimą. Nežiūrint įvairiausių susitarimų, iš Maskvos pusės šaltasis karas vedamas tokiu pat tempu, kaip ir visada. Kaip anksčiau, taip ir dabar sovietinė imperija paskubintai ginkluojasi ir nepraleidžia nė vienos progos neramumam kelti visose pasaulio dalyse, siųsdama į ten ginklus ir treniruodama teroristus. Jei Vakarų valstybės prieš tai užsimerkia, tai yra detentė, bet jei bando priešintis, tai jau šaltasis karas.

Kuba yra geriausias pavyzdys, kaip pasiekiami sovietinės imperijos laimėjimai. Buvęs JAV-bių ambasadorius Earle T. Smith prie Kubos diktatoriaus Batistos valdžios laiške NY Times (1979 rugsėjo 26) redakcijai rašo, kad be JAV-bių pagalbos Fidel Castro nebūtų galėjęs užgrobti valdžios. JAV-bių spauda jį rėmė moraliai, o sovietinė imperija — ginklais ir direktyvomis. Kada JAV-bėse pasigirdo balsų, kad Castro vadovaujamoji revoliucija pereinanti į komunistų rankas ir kad pats vadas galįs būti komunistas, tai didžiojoj JAV-bių ir pasauilio spaudoj buvo aiškinama, kad revoliuciją veda agrariniai reformatoriai ir kad jos vadas jokiu būdu nesąs komunistas. Kas toliau įvyko, visi žinom: Castro pasirodė besąs ne tik komunistas, bet ir lojaliausias Kremliaus agentas, kokį Vakaruose Kremlius yra turėjęs. Kol Kubos diktatorium buvo Batista, tai prieš jį ėjo visas demokratinis pasaulis ir sovietinė imperija, o kai jo vieton atsisėdo Castro, tai vieninteliu jo oponentu beliko JAV-bės. Net diktatorių nekenčianti liberalinė spauda pasidarė nebe tokia iškalbinga, kaip prieš Batistą.

Tokios padėties akivaizdoj prieinam prie pagrindinio klausimo, būtent, ar tokiai totalitarinei valstybei, kurios santvarka paremta melu ir neribotą galią turinčios policijos teroru, lemta ir toliau plėstis ir užvaldyti pasaulį, ar jai lemta žūti, kaip žuvo Hitlerio nacionalsocializmas ir Mussolinio fašizmas. Daug ženklų rodo, kad jai lemta išnykti nuo žemės paviršiaus, nors gal ir ne taip greit, kaip pranašavo prieš kelerius metus išleistoj knygoj sovietų rašytojas ir istorikas Amalrik, kuris, stebėdamas įvykius iš vidaus, kėlė klausimą, ar Sovietų Są-

(nukelta į 3 psl.)

Talka laisvės kovoje

Kongresmanas Ed. Derwinski (Resp. -Illinois) praneša, kad lapkričio 13 JAV atstovų rūmuose House Concurrent Resolution 200 buvo vieningai priimta (balsavo už 390, prieš — niekas). Ši rezoliucija anksčiau buvo žinoma kaip H.C.R. 147. Po nedidelių papildymų gavo H.C.R. 200 vardą.

Šioje rezoliucijoje pasisakoma, kad Lietuva, Latvija ir Estija turi teisę į laisvą apsisprendimą ir kad JAV prezidentas perspėtų Sovietų Sąjungą nesikėsinti prieš JAV piliečius, kurie pagal naują sovietų įstatymą jų yra laikomi sovietų piliečiais.

Kongresmanas Ed. Derwinski tiki, kad ši rezoliucija, sulaukusi tokio palankaus balsavimo atstovų rūmuose, bus taip pat priimta ir JAV senate.

Visi raginami siųsti JAV senato užsienio reikalų komiteto nariam laiškus ar telegramas, prašant jų talkos, kad ši rezoliucija būtų pristatyta ir priimta ir JAV senate.

Laiškučiai ar telegramos galėtų būti tokio ar panašaus turinio: "Dear Senator: The issue of the Baltic States needs your support. Please vote in favor of passage of H.C. Resolution 200 when it comes up before the Foreign Relations Committee. Yours very truly." (Parašas ir adresas)

Senato užsienio reikalų komiteto nariai yra šie senatoriai: Frank Church, Chairman (Idaho), Claiborne Pell (Rhode Island), George S. McGovern South Dakota), Joseph R. Biden, Jr. (Delaware), John Glenn Ohio), Richard Stone (Florida), Paul S. Sarbanes (Maryland), Edmund Muskie (Maine), Edward Zorinsky (Nebraska), Jacob K. Javits (New York), Charles H. Percy (Illinois), Howard H. Baker, Jr. (Tennessee), Jesse Helms (North Carolina), S.I. Hayakawa (California), Richard Lugar (Indiana).

Šių senatorių adresas: The Honorable . . . . ., Senate Foreign Relations Committee, United States Senate, Washington, D.C. 20510.

Jungtinių Amerikos Valstybių misijoje prie Jungtinių Tautų rugsėjo 6 liudijo šie asmenys apie žmogaus teisių būklę Rytų Europoje. Iš k. Patricia Mack, Edward Mezvinsky — JAV atstovas prie Jungtinių Tautų Komisijos žmogaus teisėm, SLA sekretorė Genovaitė Meiliūnienė, Lietuvių Romos Katalikų Susivienijimo prezidentas Thomas Mack.

Lietuvių Romos Katalikų Susivienijimo narius ir "Garso" skaitytojus nuoširdžiausiai sveikiname Kristaus Gimimo Šventėse ir linkime laimingų Naujųjų 1980 Metų, pilnų Dievo palaimos ir visokeriopos sėkmės!

L.R.K.S. DIREKTORIŲ TARYBA

GARSAS

Published Monthly except July and August
LITHUANIAN CATHOLIC ALLIANCE OF AMERICA
341 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207 Tel. 827-1351
Second Class Postage Paid at Brooklyn, N.Y., Post Office

P. O. Box 32 (71-73 S. Washington St.), Wilkes-Barre, Pa. 18973

Subscription $2.00 per year Advertising Rates on Application
Raštus (straipsnius ir korespondencijas) redakcija talso savo nuožiūra.
Nespausdintus raštus grąžina tik patiems autoriams prašant.
$2.00 of insurance premium per year is applied to subscription of Garsas

SUKAKTYS IR ĮVYKIAI

Lapkričio 5 dieną suėjo penkeri metai, kai Simas Kudirka, buvęs jūrininkas, atskrido iš Maskvos drauge su savo šeima į New Yorką. Į Ameriką Kudirka pateko labai neįprastu keliu, išvagotu didelėmis kančiomis, nepaprastu ryžtingumu, tvirtu tikėjimu tiesos pergale, pasitikėjimu Dievo Apvaizda.

Pirmą kartą Kudirka bandė pasiekti Jungtines Amerikos Valstijas 1970 metų lapkričio 23 dieną, — Lietuvos kariuomenės įsikūrimo metinėse — nušokdamas iš tarybinio žvejybos laivo į Jungtinių Valstijų pakrančių sargybos laivą, stovėjusį savo šalies vandenyse šalia tarybinio laivo. Simas Kudirka, atsidūręs amerikiečių laive ir Jungtinių Valstijų teritorijoje, prašėsi politinės globos. Tarybinio laivo kapitonas tuojau reikalavo Kudirką grąžinti, padarydamas melagingus pareiškimus, kuriuose buvo įterptas ir apkaltinimas nebūtų apsivogimu. Amerikiečių pareigūnai, anksčiau neturėję panašaus įvykio, nepagerbė savo šalies tvirtos tradicijos suteikti užuovėją jos prašantiems didelio pavojaus akivaizdoje.

Simo Kudirkos atidavimas į tarybinių pareigūnų rankas tuojau sukėlė Amerikoje nepaprastą pasipiktinimo bangą. Už Kudirkos išdavimą atsakingi trys jūrų pakrančių sargybos karininkai nubausti. Kongresas pravedė atskirą tyrinėjimą. Visuomenėje kilo stiprus sąjūdis už Kudirkos išlaisvinimą. Žinoma, daugiausia rūpinosi Amerikos lietuviai. Nuolatos klabentos prezidento, vyriausybės ir Kongreso durys.

Kudirkos vardas plačiai išgarsėjo ypač 1971 m., amerikiečių spaudai paskelbus Simo Kudirkos gynimosi kalbą, jo pasakytą Vilniaus teisme, kuriame jis buvo teisiamas neva už tėvynės išdavimą. Toje kalboje Kudirka teisėjams sakė: "Aš neišdaviau savo tėvynės. Mano tėvynė — Lietuva, o ne Rusija. Aš niekada neišduočiau Lietuvos. Mane gali teisti tik nepriklausoma Lietuva". Savo žodyje Kudirka taip pat pareiškė, kad tarybinė santvarka jam seniai ne prie širdies. Priminė jis tada ir režimo daromas skriaudas tikintiesiems ir Katalikų Bažnyčiai.

Kaip žinoma, tarybinis teismas Vilniuje 1971 m. gegužės mėnesį paskyrė Simui Kudirkai dešimtį metų sunkaus režimo darbų stovykloje. Paskirtąją bausmę jam teko atlikti ir kalėjimuose ir stovyklose, kol buvo išlaisvintas. Kudirkai išsigelbėti iš nelaisvės daug pagelbėjo aplinkybė, kad jo motina kaip gimusi New Yorke, buvo pripažinta Jungtinių Valstijų piliete. Tokiu būdu ir Simas Kudirka galėjo būti laikomas Amerikos piliečiu.

Simas Kudirka ir jo šeima — motina, žmona, duktė ir sūnus — buvo sutikti New Yorke prieš penkerius metus labai šiltai. Tarp juos sveikinusių matėme senatorius Javits ir Buckley, kongresmaną Hanrahaną ir kitus įžymius pareigūnus. Vėliau buvo susuktas televizijos filmas, pavaizdavęs Simo šuolį laisvėn ir jo kalinimą. Pernai pasirodė Simo knyga anglų kalba apie jo išgyvenimus. Šiuo metu Simas Kudirka su šeima gyvena New Yorke. Neseniai ten jis pakviestas lietuvių Kultūros Židinio reikalų vedėju.

40 metų be Sleževičiaus

Lapkričio 11 dieną suėjo 40 metų, kai mirė Mykolas Sleževičius, tris kartus buvęs Lietuvos ministeriu pirmininku, seimų narys, įžymus advokatas, Valstiečių liaudininkų sąjungos pirmaeilis veikėjas. Lietuvos politiniame gyvenime Sleževičius veikliai dalyvavo nuo jaunystės dienų. Pirmojo pasaulinio karo metais Rusijoje vadovavo lietuvių tarybai. 1918 metais Voroneže buvo bolševikų suimtas drauge su kitais tarybos nariais.

Grįžęs nepriklausomon Lietuvon 1918 metų gale, netrukus buvo pakviestas sudaryti antrąjį Lietuvos ministerių kabinetą. Gyventa tada labai pavojingu momentu, nes Lietuvos link stūmėsi Rusijos bolševikų raudonarmiečiai. Sleževičiui teko šaukti Lietuvos jaunimą stoti savanoriais į besikuriančią kariuomenę ginti atgautai nepriklausomybei. Steigiamajame seime Steževičius dirbo keliose komisijose, ypač konstitucijos ruošimo ir užsienio, lankėsi užsienyje, vadovavo Vyriausiam Lietuvos gynimo komitetui.

1926 m. rugsėjo mėnesį, būdamas premjeru ir užsienio reikalų ministeriu, pasirašė Maskvoje su Tarybų Sąjunga draugystės ir nepuolimo sutartį, kuria Tarybų Sąjunga pakartotinai įsipareigojo gerbti Lietuvos valstybinį suverenitetą ir teritorinę neliečiamybę. Po 1926 metų gruodžio septynioliktos pasitraukęs į privatų gyvenimą, Mykolas Sleževičius advokatavo, veikliai dalyvaudamas įvairiose visuomeninio gyvenimo srityse. Visą laiką buvo valstiečių liaudininkų sąjungos lyderis.

Mirė Kaune 1939 metų lapkričio 11 d., atsikūrusios Lietuvos pirmosios vyriausybės sudarymo dvidešimtpirmose metinėse. Jungtinėse Valstijose yra išleista Mokolo Sleževičiaus monografija, kurią redagavo Antanas Rūkas.

Būgos gimimo šimtmetis

Lapkričio šeštoji žymėjo didžiojo kalbininko Kazimiero Būgos gimimo šimtąsias metines. Gruodžio 1 d. sukako 55 metai, kaip mirė šis įžymusis mokslininkas, tiek daug davęs ir dar daugiau žadėjęs lietuvių kalbotyrai. Tenka sutikti su Algirdu Sabaliausku, reikšmingai "Literatūroje ir mene" priminusiu, kad Būgos gimimo metais Tilžės lietuviškoji literatūrinė draugija kreipėsi į "Europos mokslininkus, ragindama juos gelbėti žūstančios lietuvių tautos dvasinės kultūros lobius".

Sunkios tada buvo dienos ne tik lietuvių kalbai, bet ir visai lietuvių tautai. Lietuvoje caras buvo uždraudęs lietuvišką spaudą, o Mažojoje Lietuvoje vykdytas vokietinimas. Bet būta ir paradokso. Mažojoje Lietuvoje vis dėlto buvo galima spausdinti lietuviškus leidinius, kurie iš ten slaptai gabenti į Didžiąją Lietuvą.

Būga domėjosi lietuvių kalba, jos grynumu, jos tobulinimu nuo pat mažumės dienų. Jo mokslinis palikimas padėjo didelį pagrindą naujiems kalbininkams tęsti Būgos, Jauniaus, Jablonskio, Juškos ir kitų kalbininkų pradėtus ir kai kuriose srityse užbaigtus darbus.

Terlecko suėmimo atgarsiai Amerikos Kongrese

Atstovų rūmuose kongresmanas Dante Fascell, Jungtinių Valstybių Helsinkio susitarimų stebėjimo komisijos pirmininkas, pasakė kalbą apie naujausius žmogaus teisių pažeidimus Sovietų Sąjungoje. Kalbėdamas lapkričio 7 dieną, Fascell nurodė, kad spalio 30 dieną Sovietų Sąjungoje buvo minimos sąžinės kalinio šeštosios metinės. Visose sovietinėse priverčiamojo darbo stovyklose, sakė Fascell, 200 politinių kalinių paskelbė vienos dienos bado streiką. Tarp tų badavusių buvo Helsinkio susitarimų vykdymo stebėtojų grupės nariai Juri Orlovas ir Anatolijus Ščaranskis. Tuo tarpu Maskvoje, tęsė Fascell, pas akademiką Sacharovą įvyko žmogaus teisių gynėjų spaudos konferencija, kurioje Tatjana Velikanova įspėjo apie gręsiančią naują priespaudos bangą. Tas įspėjimas pasitvirtino vos už poros dienų — buvo suimti trys vadovaujantys žmogaus teisių veikėjai: Tatjana Velikanova, rusų stačiatikių kunigas Gleb Jakuninas ir lietuvių aktyvistas Antanas Terleckas.

Kongresmanas Fascell savo kalboje apie Terlecką taip sakė: "Ekonomistas Antanas Terleckas buvo suimtas Lietuvos sostinėje Vilniuje pagal nežinomus kaltinimus. Terleckas buvo glaudžiai susijęs su Lietuvos Helsinkio grupe ir jau yra buvęs suimtas 1977 metų rugpiūčio 24 dieną, tai yra tą pačią dieną, kai suimtas Lietuvos grupės narys Viktoras Petkus. Juodu abu, Terleckas ir Petkus, kurs dabar kalinamas toje pačioje kameroje drauge su Ščaranskiu, aktyviai siekė daugiau laisvės Lietuvai ir Katalikų bažnyčiai".

Toliau kongresmanas Fascell nurodė, kad tarp naujai suimtųjų yra buvęs politinis kalinys Mykola Gorbal, muzikologas, gyvenęs Kieve. "Nepaisant naujausių suėmimų Sovietų Sąjungoje, tęsė Fascell, kova už žmogaus teises susilaukia ten daugiau paramos. Tai akivaizdžiai matyti ir iš spalio 30 d. spaudos konferencijos, kai buvo pranešta, kad kalinamo Sergejaus Kovaliovo sūnus Ivanas prisijungė prie maskviškės Helsinkio grupės," — sakė Fascell.

Baigdamas savo kalbą Atstovų Rūmuose lapkričio 7 d., kongresmanas Fascell pareiškė, kad sovietinė vyriausybė turėtų tuojau paleisti Velikanovą, Jakuniną, Terlecką, Gorbal ir šimtus kitų kalinių, kurie buvo suimti už naudojimąsi savo teisėmis.

Lapkričio 8 dieną senate užsienio reikalų komisijos pirmininkas senatorius Frank Church atkreipė savo kolegų dėmesį į naujus areštus Sovietų Sąjungoje. Senatorius Church pabrėžė, kad naujai suimtieji Velikanova, kunigas Jakuninas ir Antanas Terleckas per metų metus yra padarę didelį įnašą žmogaus orumo reikalui. Nors jų vardai Amerikoje mažai žinomi, tačiau jie nusipelno mūsų visų susirūpinimo, sakė senatorius Church. Supažindindamas Senatą su Terlecku, sen. Church sakė, kad Antanas Terleckas jau seniai yra aktyvus lietuvių tautos pastangose išsaugoti savo tautinę tapatybę ir Lietuvos Katalikų Bažnyčios integralumą. Pastaruoju metu, tęsė senatorius Church, Terleckas artimai bendradarbiavo su lietuviška Helsinkio grupe.

Kalbėdamas apie Velikanovos, Jakunino ir Terlecko suėmimo aplinkybes, senatorius Church sakė, kad visa tai padaryta įprastiniu keliu — visų pirma padaromos žmogaus teisių gynėjų butuose išsamios kratos, po to — suėmimai, teismai ir nuteisimai. "Viso to tikslas, kalbėjo sen. Church, yra bauginti areštams parinktųjų asmenų draugus ir pažįstamus. Tuo būdu norima pasiekti didžiausią priespaudos poveikį ir drauge tikintis ko mažiausiai protestų viduje ir užsienyje. Tačiau tie nauji suėmimai, sakė sen. Church, turėtų pažadinti naujus protestus vakaruose prieš kai kurių sovietų pareigūnų ciniškų nesilaikymą iškilmingų pažadų, kuriuos jų vadai padarė patvirtindami tarptautinę žmogaus teisių konvenciją ir pasirašydami 1975 metų Helsinkio susitarimus. Reikšdamas tokį protestą, aš šiandien ir kalbu. Šią savaitę Sovietų Sąjunga švenčia 1917 metų revoliuciją, kuri Rusijos imperijos piliečiams žadėjo laisvesnį, geresnį gyvenimą. Tas pažadas dar turėtų būti išpirktas, tačiau praeitą savaitę įvykdyti disidentų suėmimai mums rodo, kaip giliai tas pažadas tebėra laužomas". Taip lapkričio 8 dieną senate kalbėjo senatorius Frank Church, senato užsienio reikalų komisijos pirmininkas.

Paruošė j.b.l.

Juozas B. Laučka, naujasis Ateitininkų Federacijos vadas. Nuotr. P. Ąžuolo

JUOZAS B. LAUČKA IŠRINKTAS ATEITININKŲ FEDERACIJOS VADU

Chicagoje lapkričio 18 Ateitininkų Federacijos vado pareigos iškilmingai buvo perduotos naujam vadui — **Juozui B. Laučkai,** Lietuvių Katalikų Susivienijimo viceprezidentui. Pareigas perdavė buvęs vadas dr. Petras Kisielius, kuris baigė savo kadenciją. Pagal numatytus federacijos nuostatus buvo išrinktas naujas vadas, išrinktas šį rudenį.

Ateitininkai yra sena organizacija, įsikūrusi 1911 Lietuvoje. Į ją susibūrė moksleiviai, kurių šūkis buvo "Visa atnaujinti Kristuje". Organizacija sponta niškai plėtėsi mokyklose. 1928 ateitininkai buvo perorganizuoti. Sudarytos trys savarankios sąjungos — Moksleivių Ateitininkų Sąjunga, Studentų Ateitininkų Sąjunga, Sendraugių Ateitininkų Sąjunga. Tos trys sąjungos sudaro Federaciją ir išsirenka vieną Federacijos Vadą. Pirmasis toks vadas buvo žymusis filosofas prof. Stasys Šalkauskis.

- o -

Sveikiname naują Ateitininkų Federacijos Vadą ir linkime jam kuo geriausios sėkmės naujose pareigose. Ta iškilminga proga drauge primename jo veiklą ateitininkuose.

Gimė jis 1910 sausio 25 Brocktone, Mass. Dar vaikystėje su tėvais grįžo į Lietuvą, kur užaugo. Mokėsi Vabalninko pradžios mokykloje, baigė Panevėžio gimnaziją, teisę studijavo ir ją baigė Vytauto Didžiojo universitete Kaune.

Kaip gimęs Amerikoje, nenorėdamas prarasti pilietybės, 1930 grįžo į Ameriką ir Bostone redagavo Darbininką trejus metus. 1933 vėl išvažiavo į Lietuvą ir baigė teisės mokslus. Baigęs 1936 vėl atvyko į Ameriką.

Ateitininkuose veikia nuo 1921 metų. Pagrečiui veikė ir jaunimo sąjungoje — Pavasaris. Tai buvo katalikiška organizacija, skirta kaimo jaunimui.

Ateitininkuose buvo kuopos ir rajono pirmininkas. Studijuodamas buvo Moksleivių Ateitininkų Sąjungos pirmininkas.

Amerikoje veikė Lietuvos Vyčiuose, Lietuvos Katalikų Federacijoje, Lietuvių Katalikų Darbininkų Sąjungoje, buvo vienas iš Balfo organizatorių, Altos narys ir t.t. Po antrojo pasaulinio karo vėl pradėjo organizuoti čia atvykstančius ateitininkus. Pirma buvo bendros ateitininkų sąjungos pirmininkas. Paskui ta sąjunga, kai daugiau narių atsirado, vėl pasiskirstė į tris dalis. J. Laučka buvo Ateitininkų Sendraugių Sąjungos pirmininku.

1978 metų Lietuvių Katalikų Susivienijimo seime jis išrinktas ir to susivienijimo viceprezidentu.

Jis ilgą laiką tarnavo Amerikos Balse, buvo Washingtone ir Vokietijoje. Šalia, kiek sąlygos leido, visada rėmė lietuvišką katalikišką veiklą. O dabar jai skiria visą laiką. (p.j.)

AMERIKOS LIETUVIŲ TARYBA INFORMUOJA

Dr. K. Šidlauskas perrinktas Altos pirmininku

Clevelando suvažiavime sudarytoji Amerikos Lietuvių Tarybos valdyba lapkričio 16 savo patalpose Chicagoje turėjo posėdį, kuriame išklausė Amerikos Lietuvių Kongreso rengimo komiteto pirmininko kun. Adolfo Stašio pranešimą apie kongresą, galutinai suredagavo kongreso priimtas rezoliucijas ir pasiskirstė pareigomis.

Amerikos Lietuvių Tarybos pirmininku didele balsų dauguma perrinktas dr. Kazys Šidlauskas, vicepirmininkai: Teodoras Blinstrubas, Povilas Dargis, dr. Juozas Jerome, dr. Leonas Kriaučeliūnas, dr. Vladas Šimaitis ir dr. Jonas Valaitis, generalinis sekretorius kun. Adolfas Stašys, protokolų sekretorius inž. Grožvydas Lazauskas, iždininkas Juozas Skorubskas, finansų sekretorė Emilija Vilimaitė.

Dar posėdyje dalyvavo valdybos nariai: Stanley Balzekas, Petras Bučas, Aleksas Jankūnas, Juozas Lekas, inž. Viktoras Naudžius, Kasperas Radvila, taip pat dalyvavo Irena Blinstrubienė ir kun. Juozas Prunskis.

Altos telegrama Carteriui

Amerikos Lietuvių Taryba, ryšium su brutaliu elgimusi prieš amerikiečius atstovybės tarnautojus Irane, pasiuntė prezidentui Carteriui telegramą, kuria pažymima, kad Alta pritaria prezidento linijai tuo reikalu.

Apie žydų ir lietuvių genocidą

Chicagos Švietimo taryba į socialinių studijų programą ryžosi įvesti punktą apie nacių vykdytą žydų naikinimą Europoje ir tą įtraukė į mokytojams ruošiamas instrukcijas.

Amerikos Lietuvių Taryba kreipėsi į Chicagos Švietimo Tarybos superintendentą, primindama reikalą, kad drauge turėtų būti dėstoma ir apie komunistų vykdomą genocidą. Be to, Alta susisiekė su latvių, estų, lenkų vadovybėmis ir sutarė, kad ir jie tokį reikalavimą perduos Chicagos Švietimo vadovybei.

Brežnevui priminė Gajauską

Senatorius Birch Bayh pranešė Amerikos Lietuvių Tarybai, kad jis su kitais senatoriais pasiuntė raštą Brežnevui, reikalaudami nedelsiant išleisti kalinamą Balį Gajauską.

Susisiekime su senatoriais

JAV Atstovų Rūmų priimtoji rezoliucija, reikalaujanti Pabaltijo klausimą iškelti Madride, protestuojanti prieš Maskvos pilietybės įstatymą, sunkinantį JAV piliečių reikalus, ir reikalaujanti laisvo apsisprendimo Lietuvai, perduota JAV senatui. Dabar svarbu laiškais, telegramomis ir telefonais skatinti JAV senatorius, kad tą rezoliuciją priimtų. Kreipimesi galima pažymėti: "Please support resolution concerning the freedom of the Baltic States. Your assistance for the passage of this resolution will be greatly appreciated." Senatorių adresas: United States Senate, Washington, D.C. 20510.

Delegacija į Madrido konferenciją

Etninė Rytų Europos amerikiečių konferencija, kurią sudaro 9 tautybės, pasiuntė prez. Carteriui raštą, siūlydama JAV delegacijos į Madrido konferenciją pirmininku paskirti kongresmaną Dante Fascell. Ta pati Rytų Europos amerikiečių konferencija siekia, kad į delegaciją būtų paskirtas nors vienas narys, kilęs iš Rytų Europos. Etninės grupės pasiūlė devynis kandidatus, kurių tarpe šie trys pabaltiečiai: dr. K. Bobelis, J. Simonson ir I. Spilners.

Padėka Washingtone remiantiems Lietuvą

Amerikos Lietuvių Taryba išsiuntė padėkos laiškus visiems JAV Atstovų Rūmų Užsienio Reikalų komiteto nariams, parėmusiems Lietuvai svarbią rezoliuciją, kuri paskiau buvo priimta Atstovų Rūmų pilnaties posėdyje kaip rezoliucija Nr. 200.

Kanados Lietuvių Bendruomenei

Dr. Kazys Šidlauskas, Amerikos Lietuvių Tarybos pirmininkas, pasiuntė sveikinimo telegramą Kanados Krašto Lietuvių Bendruomenės tarybos suvažiavimui.

Alta pasveikino latvius

Chicagoje latviams minint nepriklausomybės paskelbimo dieną sveikinimo kalboje Amerikos Lietuvių Tarybos linkėjimus perdavė kun. J. Prunskis.

Apie Lietuvos politinius kalinius

Miunchene leidžiamas žurnalas "ABN Correspondence" išspausdino šešis puslapius užimantį kun. J. Prunskio straipsnį apie 10 kalinamų Lietuvos kovotojų dėl žmogaus ir tautos teisių. Pavergtos Lietuvos priespaudą kun. J. Prunskis taip pat išryškino lapkričio 6 kalbėdamas amerikiečių programoje radijo stoty WTAQ.

ALT INFORMACIJA

— **Draugo dienraštis** Chicagoj paskelbė dvidešimt aštuntą romano konkursą, kurio 1000 dol. premijos mecenatas šį kartą yra Kanados lietuvis Juozas Pleinys.

PENKERIŲ METŲ DARBŲ APŽVALGA

(atkelta iš 1 psl.)

trumpai ir aiškiai išdėstyta jo būsimos valdžios mums gana teigiama pozicija Baltijos valstybių ir Rytų Europos klausimais.

Prezidentų rinkimų metais yra labai svarbios abiejų partijų nacionalinių konvencijų sudaromos platformos. Kaip ankstyvesniais metais, taip ir šį kartą, respublikonų ir demokratų platformų komitetams buvo pateiktas Amerikos Lietuvių Tarybos pareiškimas dėl Baltijos valstybių.

Vienas iš didžiausių įvykių, kurį ALT atliko 1977 metais, tai buvo bal. 27 d. liudijimas aukščiau minėtoj, JAV Kongreso įsteigtoj, Europos Saugumo ir Kooperacijos Komisijoj. Dr. K. Bobeliui teko liudyti visų trijų Baltijos valstybių vardu. Tas liudijimas buvo labai teigiamai priimtas ir jo rezultate Sen. Dole pažadėjo, kad jis iškels Baltijos valstybių klausimą Belgrado konferencijoj. Dr. K. Bobelio pateiktame komisijai memorandume buvo įrodinėjama, kad pagal Helsinkio Akto principus Baltijos tautoms turi būti duodama laisvė, nes Helsinkio Akto principai kaip tik to reikalauja.

Tą savo pažadą Sen. Dole išpildė jau po 37-to ALT suvažiavimo, įvykusio 1977 m. spalio 8 d., kuomet tų metų lapkričio 25 d. vykstant Belgrado konferencijai Sen. Dole jos plenumo posėdy iškėlė Baltijos tautų laisvės klausimą.

Praėjus dviems metams nuo Helsinkio Akto pasirašymo, pradėjo aiškėti oficiali JAV interpretacija dėl to Akto nuostatų, kiek jis liečia Baltijos valstybių padėtį. Taip 1977 m. rugp. 15 d. Valstybės departamento oficialioj komunikacijoj buvo padarytas toks pareiškimas:

"The U.S. has made it clear that the Helsinki Conference on Security and Cooperation in Europe has not altered our policy of not recognizing the forcible incorporation of the Baltic States into the Soviet Union. In fact the principle on territorial integrity excludes the acquisition of territories by force or threat of force. It states that no acquisition contrary to international law can be regarded as legal. The language in this principle reflects and supports the long standing U.S. position on the Baltic States".

Valstybės departamentas 1977 m. buvo sušaukęs net tris politines konferencijas, kuriose ALT atstovai dalyvavo. Visos tos konferencijos kaip tik sukosi apie Helsinkio Aktą ir artėjančią Belgrado konferenciją. Paskutinėje konferencijoje buvo pristatytas Amerikos delegacijos į Belgradą pirmininkas amb. Arthur Goldberg.

Šioje vietoje tenka paminėti, kad JAV delegacijai preliminarinėje Belgrado konferencijoje, įvykusioje Ženevoje, teko labai kietai laikytis, kol Sovietų Sąjunga išvis sutiko įtraukti į darbotvarkę žmogaus teisių laužymo klausimą.

Kuomet dr. K. Bobelis liudijo Europos Saugumo ir Kooperacijos Komisijai Washingtone 1977 m. balandžio 21 d. Amerikos pabaltiečių vardu, tarp kitų dalykų buvo pabrėžta teisė, kad negalima skirti žmogaus teisių ir laisvių nuo tautos teisių ir laisvių, kad žmogaus teisės ir tautos teisės yra neatskiriamos dalys laisvės principo, kuris nusistatymas sudaro pagrindinę ALTos veiklos bazę, interpretuojant Helsinkio Aktą.

Po to liudymo senatorius Robert Dole, vienas pagrindinių respublikonų partijos atstovų toje komisijoje, sutiko sudaryti savo patarėjų tarybą iš Amerikos etninių grupių atstovų, į kurią dr. K. Bobelis buvo pakviestas kaip pabaltiečių atstovas.

Vykstant Belgrado konferencijai, 1977 m. lapkričio 25 d. plenumo posėdyje, kuriame ir dr. K. Bobeliui teko dalyvauti kaip sen. Dole patarėjui, senatorius Dole, kalbėdamas JAV vardu, iškėlė Helsinkio Akto VIII-to principo laužymą, kuris skelbia visoms tautoms laisvo apsisprendimo teisę.

1978 m. pavasarį didelį pasipiktinimą tarp Amerikos lietuvių buvo sukėlęs NBC televizijos stoties parodytas filmas "Holocaust", kuriame buvo paminėti lietuviai esesininkai, kuomet mes žinome, kad lietuviams su didelėmis aukomis pavyko sutrukdyti lietuvių SS legiono suorganizavimą ir tikrų lietuvių esesininkų nėra buvę.

ALTos vadovybei daug laiko teko pašvęsti, ruošiant amerikiečių spaudai mūsų pareiškimus dėl to "Holocaust" filmo ir užvedant ilgą susirašinėjimą su NBC centru New Yorke ir Chicagos NBC televizijos stotimi. Mes reikalavome, kad tas filmas būtų ištaisytas ir mums būtų duotas laikas NBC televizijoj atitaisyti filmo netikslumus ir lietuvių tautai padarytą skriaudą.

Po įvairių išsisukinėjimų iš NBC pusės, mums nepavyko gauti mūsų reikalavimų patenkinimo, bet vistiek, atrodo, tik tų pastangų pasėkoje pavyko ALTos informacijos direktoriui kun. dr. J. Prunskiui ir ALTos pirmininkui gauti trumpą pasikalbėjimą šiais metais Lietuvos nepriklausomybės šventės proga su NBC 5-to kanalo žinių pranešėja, prieš perduodant jai vidurdienio žinias, t.y. gana geru laiku, kuriame buvo kalbėta ir apie "Holocaust" filmą.

Bėgyje 1978 m. ALTos valdybos kadencijos, didelę iniciatyvą parodė Altos visuomeninių ryšių komisija, pirmininkaujama dr. L. Kriaučeliūno. Šios komisijos pagrindiniais uždaviniais buvo pastangos rūpintis JAV-bių lietuvių visuomenės nuteikimu Altos darbams remti, palaikyti ryšius su atskiromis JAV organizacijomis ir lietuvių politiniais bei kultūriniais veiksniais ir derinti lietuvių organizacijų veiklą Lietuvos laisvinimo bylos kryptimi.

Vykdant komisijos uždavinį, buvo suplanuota pravesti didžiosiose lietuvių kolonijose eilę informacinio ir diskusinio pobūdžio pranešimų — simpoziumų. Šiems simpoziumams buvo parinktos temos: "Kas yra Amerikos Lietuvių Taryba, jos atlikti ir atliekami darbai" ir "Lietuvos byla po Helsinkio Akto pasirašymo ir Belgrado konferencijos". Simpoziumai buvo suorganizuoti 1978 m. vasario 5 d. Chicagoje; kovo 18 d. New Yorke; balandžio 30 d. Toronte, Kanadoje; gegužės 21 d. Baltimorėje; birželio 11 d. Bostone ir spalio 15 d. Detroite. Minėtų vietovių ALTos skyriai ir Toronto Lietuvių Namai talkino organizuojant šiuos simpoziumus. Simpoziumuose dalyvavo dr. K. Bobelis, dr. K. Šidlauskas, Teodoras Blinstrubas ir dr. L. Kriaučeliūnas.

Visuomeninių ryšių komisija bandė aptvarkyti ir ALTos santykius su JAV LB, kuomet komisijos atstovai su JAV LB atstovais Rochestery suformulavo šešis principus, bet šis bandymas nebuvo toks sėkmingas, koks buvo simpoziumų organizavimas.

Pradžioj 1979 m., galbūt, pats svarbiausias įvykis ALTos veikloj buvo Amerikos lietuvių ir kitų pabaltiečių plataus masto konferencija su Valstybės departamento ir kitų žinybų pareigūnais, įvykusi š.m. kovo 23 dieną, išgauta Bendrojo Amerikos Pabaltiečių Komiteto pastangomis.

Šioj konferencijoj, tarp kitų klausimų, buvo diskutuojami ir Lietuvos laisvės bylai labai svarbūs dalykai, kaip Baltijos valstybių diplomatinių ir konsularinių atstovybių tolimesnės egzistencijos pratęsimas bei jų finansavimas.

Šių metų pradžioj įvykusiame Bendrojo Amerikos Pabaltiečių Komiteto metiniame posėdyje buvo priimtas naujas JAV Kongreso rezoliucijos tekstas, kuriame JAV prezidentas yra kongreso prašomas iškelti Baltijos tautų laisvės klausimą kitais metais įvyksiančioj Helsinkio Akto signatarų konferencijoj Madride, prašant šiam reikalui pagalbos ir iš visų kitų Vakarų Europos valstybių. Pradžioj buvo Atstovų Rūmams patiektos kelios rezoliucijos, kurios buvo sujungtos į vieną. žinomą kaip House Concurent Res. 147, kurią Atstovų Rūmams pateikė Kong. Edward Derwinski iš Illinois. Prie šios rezoliucijos pateikimo yra prisidėjęs ir VLIKo pirmininkas dr. K. Bobelis, šiais metais einąs Pabaltiečių Santalkos pirmininko pareigas.

Šioj rezoliucijoj yra punktas ir apie naująjį Sovietų pilietybės įstatymą. Dėl šio įstatymo ALTos valdyba yra įteikusi JAV valstybės sekretoriui platų memorandumą, kad su detante reikalai turi būti labai netvarkoj, jei Sovietų Sąjunga drįsta šimtus tūkstančių gimusių amerikiečių paskelbti savo piliečiais. Be to, buvo pastebėta, kad jei JAV nepanaudoja pakankamai Baltijos valstybių kortos prieš Sovietų Sąjungą, tai bolševikai atsisuka ir panau-

(nukelta į 4 psl.)

Užgimimas, dail. Albrechto Duererio paveikslas Miuncheno meno galerijoje.

LIETUVOS LAISVĖS VILTYS ŠIŲ LAIKŲ TARPTAUTINĖJ RAIDOJ

(atkelta iš 1 psl.)

junga išsilaikys iki 1984 metų.

Jei mum kelia susirūpinimą sovietinės imperijos laimėjimai, prisiminkim Mussolinio laimėjimus, užkariaujant Etiopiją, ir Hitlerio užkariavimus Europoj. Visi žinom, kuo tie laimėjimai baigėsi.

Tad šitokiame fone tenka kalbėti apie Lietuvos laisvės atgavimo viltis, kurių įgyvendinimas turi išplaukti iš tolimesnės dviejų pasaulio galybių, JAV-bių ir vadinamosios Sovietų Sąjungos, santykių vystymosi eigos.

Juridiškai Lietuvos kaip valstybės egzistavimas tebėra pilnai pagrįstas. Pirmiausia Lietuvos-Sovietų Sąjungos 1920 liepos 12 Taikos sutartim, kuria Rusija visiem laikam atsisakė nuo bet kokių teisių į Lietuvą. Toji sutartis buvo sustiprinta 1926 rugsėjo 26 Lietuvos — Sovietų Sąjungos Nepuolimo sutartim, kuri buvo pratęsta dviem atvejais, būtent, 1931 gegužės 6 ir 1934 balandžio 4. Paskutinis pratęsimas galiojo iki 1945 gruodžio 31.

Pirmoji tas galiojančias sutartis sulaužė Sovietų Sąjunga žinomuoju 1939 rugpiūčio 23 Stalino-Hitlerio susitarimu ir rugsėjo 28 papildymu, kuriuo Lietuva, Latvija ir Estija buvo perleistos Rusijos "įtakos sferai". Po šio susitarimo įvyko invazija ir okupacija, lydima mum žinomos rinkimų komedijos ir tariamųjų prašymų priimti į Sovietų Sąjungą.

Kai Hitleris 1941 birželio mėn. atsisuko prieš savo sąjungininką, Baltijos valstybės atsidūrė pastarojo okupacijoj, kuris lygiai, kaip ir Stalinas, nepaisė lietuvių tautos valios, išreikštos visuotiniu sukilimu prieš rusiškąjį okupantą.

Kaip jau žinom, į teisiškai pagrįstą nepriklausomos Lietuvos, Latvijos ir Estijos padėtį tarptautinėj arenoj rugpiūčio 23 Maskvoj atkreipė spaudos dėmesį 45 lietuviai, latviai ir estai, kreipdamiesi memorandumu į Sovietų Sąjungos vyriausybę, į Federalinės ir Demokratinės Vokietijos vyriausybes, į visas Atlanto Čarterį pasirašiusias vyriausybes ir į Jungt. Tautų generalinį sekretorių Kurt Waldheim, primindami prieš 40 metų neteisėtą Hitlerio-Stalino susitarimą apie Baltijos valstybių ir Lenkijos bei Suomijos žemių pasidalinimą.

Jie primena 1941 rugpiūčio 14 Atlanto Čarterį, kurio 2-rasis paragrafas skelbia, kad nei JAV-bės, nei Didžioji Britanija nesutiks su teritoriniais pakeitimais, kurie nesiderins su tų teritorijų gyventojų laisvai išreikšta valia. Tų pat metų rugsėjo 24 Sov. Sąjunga, prisidėdama prie Atlanto Čarterio, pareiškė, kad Sovietų Sąjunga visada laikėsi apsisprendimo teisės principo, palikdama kiekvienai tautai teisę į nepriklausomybę, teritorialinę neliečiamybę ir į tokią socialinę santvarką, kuri jos žmonių sprendimu būtų reikalinga krašto ekonominiam ir kultūriniam vystymuisi.

Hitleriui užpuolus kriminalo partnerį Staliną, rugpiūčio 23 ir rugsėjo 28 susitarimai savaime nustojo reikšmės ir galios, bet iki šios dienos Sovietų Sąjunga nėra viešai pareiškusi, kad ji nuo tų susitarimų atsisako, panašiai, kaip tą padarė Vakarų Vokietijos vyriausybė, viešai pareikšdama, kad 1938 rugsėjo 25 Hitlerio susitarimas su Čekoslovakija yra niekingas ir neegzistuojantis nuo pat pasirašymo momento. Iš Hitlerio gautąjį grobį ir šių dienų sovietų imperijos valdovai nori pasilaikyti.

Tad nieko nuostabaus, jei neseniai iš sovietinio kalėjimo į Vakarus išleistas ukrainietis Valentinas Moroz vienoj savo kalboj pasakė, kad, jei Ukraina būtų juoda ir Afrikoj, tai ji jau seniai būtų nepriklausoma.

Pasinaudodami ta pačia analogija, prileiskim, kad Lietuva, Latvija ir Estija yra juodos ir Afrikoj ir iki šiol kažkokiu nesuprantamu būdu dar neatgavusios nepriklausomybės. Ir štai iš ten ateina žinia, kad, prisimindami keturių dešimčių metų vergijon pardavimo sukaktį, 45-ki tų tautų atstovai pareikalavo apsisprendimo teisės ir kad tan paremti surinkta net 35,000 parašų, nežiūrint baltųjų kolonistų policijos žiauriausio persekiojimo.

Reakcija pasauly būtų nepaprasta. Iš visų pasaulio kampų į ten skubėtų žurnalistai ir reporteriai su televizijos ir foto aparatais, spaudoj pasirodytų ilgiausi pasikalbėjimai su vadais ir eiliniais — visų pasirašiusių ir nepasirašiusių tas pats laisvės ir nepriklausomybės troškimas. Sovietų imperija viena iš pirmųjų iškeltų J. Tautose tų tautų dekolonizacijos klausimą, o paslapčiom siųstų į ten ginklus ir terorizmo instruktorius, mokančius, kaip kovoti su prispaudėjais. Greitas nepriklausomybės atgavimas būtų užtikrintas. JAV-bės nedelsdamos ateitų į pagalbą su "foreign aid" stambesnėm sumom.

Argi dėl to, kad nesam juodi ir nesam Afrikoj, mes žiauriai diskriminuojami? Šiandien niekas nežino, kas atsitiko su tais 45 drąsuoliais, kaip lygiai nežinom, kiek dar yra laisvėj iš tų 35,000 drįsusių savo parašais reikalauti apsisprendimo teisės. Po vieno šūktelėjimo laisvojoj pasaulio spaudoj užviešpatauja mirtinė tyla. Mes nepavydim Afrikos tautom laisvės, bet liūdim, kad ne visiem imperialistam taikomas tas pats matas tarptautinėj arenoj.

Jei Sovietų Sąjunga laikytųsi tarptautinių sutarčių ir savo viešų deklaracijų, tai Lietuvos nepriklausomybės atstatymui kliūčių tarptautinėj arenoj nebūtų.

Deja, Maskva nuo pat pradžios pasirinko kitą kelią. Net tuo metu, kai Hitlerio armijos buvo prie Leningrado ir Maskvos, Sov. Sąjungos vyriausybė darė didžiausią spaudimą į naujuosius sąjungininkus, Didžiąją Britaniją ir JAV-bes, kad jie sutiktų iš Hitlerio gautąjį grobį įteisinti.

(nukelta į 4 psl.)

TALKA A. TERLECKUI

Ilgus metus okupanto kalintas bei kankintas rezistentas Antanas Terleckas šiomis dienomis vėl buvo sovietų suimtas. Skubi mūsų pagalba jam yra **būtina.** Geriausiai jam pagelbėti galim laisvojo pasaulio vadovam ir spaudai pateikdami Terlecko suėmimo faktą ir juos įjungdami į gelbėjimo akciją.

JAV LB visuomeninių reikalų taryba, veiklą koordinuodama su PLB visuomenine komisija, maloniai prašo visus šiame reikale pagelbėti šiais būdais:

1. Suorganizuoti masinį mailo-gramų siuntimą prezidentui Carteriui ir būsimąja Madrido konferencija besirūpinančiam valstybės departamento patarėjui Matthew Nimetz. Adresuoti:

President Jimmy Carter
The White House
Washington, D.C.

Mr. Matthew Nimetz
Counselor to the Secretary of State
Department of State
Washington, D.C. 20520

2. Trumpais laiškais kreiptis į savo kongresmaną ir senatorius. Prie siunčiamo laiško prijungti Reuterio, The Washington Post ar The Philadelphia Inquirer pranešimus apie Terlecko suėmimą. Kongreso narius prašyti klausimą kelti JAV kongrese ("Please bring the fact of Terleckas' arrest before Congress . . .) ir kreiptis į Sov. S-gos ambasadorių (. . . Soviet Union's ambassador to the United States Anatole Dobrynin . . .").

Laiškus adresuoti:

The honorable .....
Senate Office Building
Washington, D.C. 20510

The honorable .....
House of Representatives
Washington, D.C. 20515

3. Ant. Terlecko suėmimo reikalą kviečiame pagal išgales pristatyti amerikiečių spaudoje. Kiek įmanoma, klausimas rištinas su Maskvoje įvyksiančia olimpiada. Paminėtina, kad Terleckas sovietų jau anksčiau buvęs kalintas ir esąs lietuvis patriotas, Lietuvai siekiąs nepriklausomybės.

Jūsų skubi talka yra būtina. Malonėkite reikalo neatidėlioti ateičiai.

Aušra M. Zerr
JAV LB Visuomeninių Reikalų Tarybos pirmininkė

Amerikos Lietuvių IX Kongresas įvyko spalio 13-14 Clevelande. Per banketą sveikina Lietuvos gen. konsulas A. Simutis. Iš kairės dr. K. Bobelis, E. Bartkus, A. Simutis, Clevelando vyskupijos vyskupas J.A. Hickey ir vysk. V. Brizgys. Nuotr. V. Bacevičiaus.

LIETUVOS LAISVĖS VILTYS ŠIŲ LAIKŲ TARPTAUTINĖJ RAIDOJ

(atkelta iš 3 psl.)

Apie 1942 tuo reikalu vykusias slaptas derybas tuometinis valstybės sekretorius Cordell Hull rašo savo atsiminimuose (The Memories of Cordell Hull, The MacMillan 1948), kad, jom užsibaigus, jis pajutęs didelį palengvėjimą, jo žodžiais tariant: "I was enormously relieved". Mat, JAV-bėm ir Anglijai pavyko atsispirti prieš nepaprastą spaudimą pripažinti Baltijos valstybių inkorporavimą į Sovietų Sąjungą.

Vėliau vyko eilė derybų ir susitarimų su Rusija: Teherano konferencija 1943, Jaltos susitarimas 1945, Potsdamo konferencija 1945 liepos mėn. ir pagaliau 1975 rugpiūčio 1 35 valstybių pasirašytoji Helsinkio deklaracija. Nė vienoj jų Lietuva ir bendrai Baltijos valstybės nepripažįstamos Sovietų Sąjungos dalim. Daugelis įtaria, kad vienoj iš tų konferencijų Anglija ir gal JAV-bės yra davusios Rusijai tylų pritarimą užvaldyti Baltijos valstybes. Ne vienas yra linkęs aiškinti, kad 35 valstybių pasirašytoji Helsinkio deklaracija (Final Act) pripažino karo metu Sovietų Sąjungos laimėtąjį grobį, užmiršdami, kad tai yra tik dalyvavusių valstybių deklaracija nekeisti esamų sienų jėga. Tai nėra kariavusių valstybių sienų nustatymo taikos sutartis. Vienu iš įrodymų galėtų būti ir tai, kad tos deklaracijos labiausiai nepaiso taip primygtinai jos siekusioji Sovietų Sąjunga, kiek tai joj kalbama apie žmogaus teises, laisvesnį žmonių ir idėjų per sienas judėjimą, išskirtų šeimų sujungimą ir t.t.

Mum gi rūpi, kad juridiškai tebeegzistuojanti ir tarptautinį pripažinimą turinti Lietuvos valstybė vėl galimai greičiau grįžtų į pilnai nepriklausomų valstybių šeimą.

Viena iš tokių galimybių būtų tai didžiausios ir paskutinės kolonijinės imperijos subyrėjimas, kuris gali įvykti dėl kelių priežasčių.

Man yra tekę matytis ir šnektelėti su anksčiau minėtuoju Valentinu Moroz. Jo įsitikinimu, jei visos pavergtos tautos vieningai veiktų, daug būtų galima pasiekti. Sovietinėj imperijoj vien tik ukrainiečių esą netoli 50 milijonų, o sudėjus kitas pavergtas tautas, rusai atsiduria mažumoj. Kalėjimai ir koncentracijos stovyklos tai tikras politinių kalinių internacionalas. Ukrainiečių ten esą daugiausia, o toliau eina rusai, lietuviai, latviai, estai ir t.t. Visi tarpusavy gerai sugyvena, pasiryžę politinę veiklą skatinti ir koordinuoti ne tik kalėjimuose, bet ir už kalėjimų ribų. Jie įsitikinę, kad pavergtųjų tautų galybė yra vienybėj.

Esą nemaža rusų, kurie norėtų, kad Rusija atsisakytų kolonijų, kad leistų pavergtosiom tautom apsispręsti, kaip tą yra padariusios buvusios Vakarų kolonijinės imperijos. Jie įsitikinę, kad sovietinis imperializmas daro žalą rusų tautai.

Galimas trečiasis pasaulinis karas galėtų ir turėtų užbaigti šios paskutinės kolonijinės imperijos egzistavimą ir paleisti iš tautų kalėjimo kelias dešimtis tautų, jų tarpe ir Lietuvą. Suprantama, kad Vakarų laisvasis pasaulis, kaip lygiai ir mes, atominio karo nenori — tai būtų baisi žmonijos nelaimė. Bet ar bus galima jo išvengti, ne nuo mūsų priklauso. Taip pat mes negalim užsimerkti ir prieš tai, kad akivaizdoj nepaprasto sovietinės imperijos ginklavimosi, didinant atominių ginklų arsenalą, eventualus konfliktas darosi sunkiai išvengiamas, nes Vakarų pasaulis nėra pasiruošęs kapituliuoti. Siekdama atominių ginklų persvaros, sovietinė imperija neatlaidžiai veda ir psichologinį karą. Turbūt daugelis prisimenam prieš keletą metų plačiai skleidžiamą frazę "better red than dead" — geriau raudonas negu lavonas. Logika paprasta: atominis karas reikštų žmonijos savižudybę — tad ar ne geriau pasiduoti negu žūti.

Įdomu, kad pastaruoju metu Vakarų paskubinto atominio ginklavimosi iškalbingiausiu skatintoju pasidarė buvęs valstybės sekretorius Henry Kissinger, kuris neseniai viešai pareiškė, kad bazavimas Vakarų atominio ginklavimosi strategijos ant įsitikinimo, kad toks apsiginklavimas veda į abipusę savižudybę, yra absurdas. Anot jo, JAV-bės privalo galimai skubiau išvystyti pajėgumą vesti mažos skalės atominius karus, kaip lygiai ir strateginį atominį karą.

Kalbėdami apie laisvės viltis, meskim žvilgsnį į tai, ką galvoja mūsų broliai pavergtoj tėvynėj. Pateikiu citatą iš pogrindy leidžiamos 1978 gruodžio mėn. Aušros Nr. 14/54:

"Tad kiekvienas, bent kiek susipažinęs su istorija, žino, kad toks anachronizmas, kaip Tarybų Sąjunga su jos pavergtųjų tautų politine ir kultūrine priespauda, su žmogaus teisių trypimu ir visišku žmogaus bei visos liaudies valios ignoravimu bei jos pajungimu visagalės partijos valiai — anksčiau ar vėliau turės žūti. Kaip tas atsitiks — nežinia. Gal Rusija susidurs su Kinija, gal su Vakarų šalimis, o gal pačios Tarybų Sąjungos viduje atsiras jėgų, kurios susprogdins tą juodžiausią šių laikų reakcijos, priespaudos ir tamsybės citadelę, apsigaubusią pažangos skraiste.

Šiaip ar taip, viena galime neabejoti — Lietuva vėl taps laisva ir nepriklausoma."

Baigdamas norėčiau prisiminti tuos didelius darbus, kuriuos yra atlikę ir atlieka Lietuvai Amerikos lietuviai. Gal pats pirmasis žinomas Amerikos lietuvių pasireiškimas plačiu ir iš dalies tarptautiniu mastu buvo Kražių skerdynių išgarsinimas 1893.

Po to ėjo Didžiojo Vilniaus seimo 1905 parėmimas ir eventualiai parėmimas Lietuvos nepriklausomybės kovų 1918-20 ir pagaliau išreikalavimas Lietuvai iš JAV-bių vyriausybės de jure pripažinimo, kuris tebegalioja iki šios dienos.

Nebuvo tada nei Vliko, nei Altos, nei L. Bendruomenės, bet Amerikos lietuviai daug pasidarbavo, aktyviai prisidėdami prie lietuvių tautos žadinimo; tai eventualiai privedė prie Lietuvos nepriklausomybės atstatymo 1918-20.

Pirmosios Lietuvos okupacijos pradžioj pradėjusi veikti A.L. Taryba atliko labai svarbią rolę, darydama viską, kad nebūtų pripažintas Lietuvos inkorporavimas į Sovietų Sąjungą. Prisimindami tuos didelius darbus, pavergtieji tėvynėj ir šiandien su viltim žiūri į Ameriką. Jie tiki, kad laisvojo pasaulio lietuviai, ypač Amerikos lietuviai, išnaudos visas progas tarptautinėj arenoj grąžinti Lietuvai jėga išplėštą laisvę ir nepriklausomybę. Tad neapvilkim jų.

Skaičium esam maža tauta, ir Amerikoj mūsų nedaug, lyginant su kitomis tautomis. Ta aplinkybė reikalauja iš mūsų nesiskaldyti ir neeikvoti jėgų, vieniem kitus niekinant. Nė vienas lietuvis, kuris tiki į laisvą, nepriklausomą ir demokratinę Lietuvą, neturi būti atmestas arba atstumtas nuo lietuviško darbo.

Helsinkio susitarimų vykdymui patikrinti konferencija šį kartą įvyks demokratinio krašto sostinėj, Madride, toliau nuo sovietinės imperijos įtakos. Neturiu abejonės, kad Vlikas, Alta ir Lietuvių Bendruomenė ten reikšis dar aktyviau negu Helsinky ir Belgrade. Tad šį savo referatą ir baigiu jungdamasis į šio kongreso šūkį: LIETUVIS NEPAVARGS KOVOJ UŽ LIETUVOS LAISVĘ.

PENKI ĮSAKYMAI OKUPUOTOJE LIETUVOJE

1. Negalvok!

Jei taip atsitiko, kad pagalvojai, tai —

2. Nekalbėk!

Jei taip atsitiko, kad pakalbėjai, tai —

3. Nerašyk!

Jei taip atsitiko, kad rašei, tai —

4. Nepasirašyk!

Jei taip atsitiko, kad pasirašei, tai —

5. Nesistebėk!

PENKERIŲ METŲ DARBŲ APŽVALGA

(atkelta iš 3 psl.)

doja tą kortą Jungtinėms Valstybėms pažeminti.

Šalia nuolatinių kontaktų su JAV Kongreso nariais, ruošiant Vasario 16 d. minėjimus abiejuose Kongreso Rūmuose ir stengiantis pravesti šiuo metu Atstovų Rūmuose esančią rezoliuciją, ALTos valdybai teko įdėti daug darbo, ruošiantis šiam IX Amerikos Lietuvių Kongresui, o turiu paminėti, kad valdyba veikė po pasiskirstymo pareigomis ne pilnus metus, o tik devynis mėnesius.

Maždaug prieš ketvertą metų, ALTos 35-tam suvažiavime, įvykusiam Chicagoje, 1975 m. lapkričio 22 d., ALTos pirmininkas dr. K. Bobelis ir valdyba paskelbė penkis Lietuvos laisvinimo bylos etapus, kitaip sakant, ilgametę Lietuvos laisvinimo programą, kurios ALTa laikėsi iki šios dienos ir mums atrodo, kad jos teks ir ateity laikytis.

Pirmasis punktas, aiškino dr. K. Bobelis, buvo išgauti JAV užtikrinimą, kad jos nepripažins Lietuvos įjungimo į Sovietų Sąjungą.

Antrasis — užtikrinti, kad Europos Saugumo ir Kooperacijos Konferencija nepakeistų JAV nusistatymo ir nelegalizuotų Baltijos valstybių įjungimo į Sovietų Sąjungą.

Trečiasis etapas būtų Helsinkio konferencijos priimtų išvadų ir jos suformuluotų principų pritaikymas ir panaudojimas mūsų veiklai.

Ketvirtasis etapas — formuoti pasaulio vyriausybių, įvairių įtakingų pareigūnų ir asmenų bei spaudos atstovų opiniją apie Lietuvą ir Lietuvos žmonėms paneigtą laisvo apsisprendimo teisės principo vykdymą, apie ten vykstantį žmogaus teisių laužymą ir apie Sovietų Sąjungos Lietuvoje tebevykdomą tautinį genocidą.

Penktasis etapas — siekti galutinio Lietuvos nepriklausomybės atstatymo.

Kaip dr. K. Bobelis vėlesniuose ALTos suvažiavimuose yra pabrėžęs, pirmuosius du Lietuvos laisvinimo programos etapus mums pavyko pilnai atsiekti. Trečiojo etapo vykdymas vyko Belgrado konferencijos metu ir jis toliau bus tęsiamas ateinantioj Madrido konferencijoj ir po to kitose konferencijose, kurias yra numatęs Helsinkio Aktas.

Negalima būtų sakyti, kad Helsinkio Aktas būtų davęs juridinį pagrindą kelti Baltijos išlaisvinimo bylą, pvz. Hagos Tarptautiniame Tribunole, nes tas Aktas, nebūdamas tarptautine sutartimi, o tik Principų deklaracija, negali turėti ir tarptautinėms sutartims vykdyti numatytos procedūros.

Dr. Kazys Šidlauskas, Altos pirmininkas. Nuotr. V. Noreikos

Esu trumpai suminėjęs svarbiausius paskutinių penkerių metų ALTos veiklos darbus Lietuvos laisvinimo byloj, kuriuos mes esame atlikę arba bent prie jų prisidėję.

Amerikos Lietuvių Taryba turi labai daug kasdieninių reikalų, kaip reagavimas į įvairius valdžios pareigūnų, JAV Atstovų Rūmų, Senato ir kitų įstaigų, spaudos, radijo pareiškimus, memorandumai JAV prezidentui, Senato ir Atstovų Rūmų nariams, Valstybės departamentui ir kitiems pareigūnams.

Taip pat ALTa jau keliasdešimt metų rengia Vasario 16 d. minėjimą JAV Atstovų Rūmuose ir Senate. Daug laiko praleidžiama palaikymui nuolatinio kontakto su JAV Kongreso nariais.

Šiems ryšiams daug padeda ALT dalyvavimas Pabaltiečių Bendrame Komitete su Amerikos Latvių ir Estų Tarybomis. Šis Komitetas turi apmokamą Informacijos direktorių, kuris atlieka tikrą lobyist'o darbą JAV Kongrese ir taip pat prie Jungtinių Tautų. ALTos pirmininką šiame Pabaltiečių komitete pavaduoja ir pačiai Tarybai atstovauja jau beveik ištisą dešimtmetį dr. Jonas Genys.

Šia proga noriu padėkoti visiems Tarybos skyriams ir ALTą sudarančioms organizacijoms bei visai JAV lietuvių visuomenei, taip stipriai rėmusiai ALTos veiklą. Jūsų parama davė mums jėgų tęsti tą šventą lietuvių tautos laisvinimo darbą.

— Vatikano radijo redakcija paskelbė lietuvio profesoriaus kun. Pauliaus Rabikausko parengtą studiją italų kalba apie Vilniaus universiteto 400 metų sukaktį. Vatikano transliacijos vyksta 33-imis kalbomis. Kun. Rabikausko studiją apie Vilniaus universitetą ištisai paskelbė Vatikano dienraštis "L'Osservatore Romano" spalio 29.

— Pianistas Andrius Kuprevičius laimėjo Ohio Lietuvių Gydytojų Dr-jos metinę kultūrinę 1000 dol. premiją, kuri jam buvo įteikta spalio 27 iškilmingos vakarienės metu Lietuvių Namuose. Andrius Kuprevičius, su koncertais pagarsėjęs ne vien lietuvių kolonijose, bet ir amerikiečių muzikiniame pasauly, šiuo metu profesoriauja Clevelando Valstybiniame universitete.

— Vasario 16 gimnaziją šiais mokslo metais lanko 62 mokiniai. 17 mokinių yra atvykę iš užsienio: 9 iš JAV, 3 iš Kanados, 4 iš Brazilijos ir 1 iš Venecuelos. Visos P. Amerikos lietuvaitės dalyvavo IV PLJ kongrese ir nutarė pasiliti vienerius metus lietuvių gimnazijoj.

L.K. Susiv. Direktorių Taryba ir Konstitucinės Komisijos

Direktorių Taryba

Prezidentas: adv. Thomas E. Mack, 11 West Union St., Wilkes-Barre, Pa. 18702. Tel., Office — 1-717-822-1145; Home — 1-717-472-3880.

Viceprezidentas: Juozas B. Laučka, 9610 Singleton Dr., Bethesda, Md. 20034. Tel. 1-301-530-5631.

Sekretorius: Pranas J. Katilius, 1059 Blair Ave., Scranton, Pa. 18508. Tel., Office — 1-717-823-8876; Home — 1-717-342-3619.

Iždininkė: Leokadija Donarovich, 37 Eldon Ave., Landsdowne, Pa. 19050. Tel. 1-215-626-2409.

Iždo Globėjai: Dr. Vladas Šimaitis, 2951 W. 63rd St., Chicago, Ill. 60629. Tel. 1-312-436-7878.

Vito A. Yucius, 52 Shady Dr., W. Pittsburgh, Pa. 15228. Tel. 1-412-563-2754.

Dr. Kvotėjas: Dr. Albert J. Valibus, 136 E. Bennet St., Kingston, Pa. 18704. Tel. 1-717-288-1212.

Direktoriai: Bronius Bobelis, 212 Elderts Lane, Woodhaven, N.Y. 11421. Tel. 1-212-647-6637.

Albina Poškienė, 6606 So. Washtenaw Ave., Chicago, Ill. 60629. Tel. 1-312-434-2374.

Saulius Kuprys, 1806 So. 49th Ct., Cicero, Ill. 60650.

Konstitucinės Komisijos

Labdarybės komisija: Patricia Mack, Heatherhill, Bear Creek, Pa. 18602; Joan Baranosky, 106 W. Brady St., W. Wyoming, Pa. 18644.

Spaudos-Informacijos: Stasys Garliauskas, 1949 Hobbard, Detroit, Mich. 48209; Jurgis Sadauckas, 119 S. Rebecca, Scranton, Pa. 18504; Alena Miškinytė, 62 Wilfred, Pittston, Pa. 18640.

Statutų komisija: Pranciška Katilienė, 1059 Blair Ave., Scranton, Pa. 18508; St. Lukoševičius, 1935 W. 7th St., Brooklyn, N.Y. 11223; Michael Baranosky, 106 W. Brady St., W. Wyoming, Pa. 18644.

Teismo komisija: Juozas Giedraitis, 10 Barry Dr., E. Northport, N.Y. 11721; Dr. Petras J. Jokubka, 3528 So. Archer, Chicago, Ill. 60609; Marijona Kozerskienė, 35 Hilldale Ave., Wilkes-Barre, Pa. 18705.

Jaunimo komisija: Thomas E. Mack, Jr., Heatherhill, Bear Creek, Pa. 18602; David Donar, 37 Elton Ave., Landsdowne, Pa. 19050; Romas Mancevičius, 77 Douglas Str., Hartford, Conn. 06106.

GARSAS • Lithuanian R.C. Alliance of America

English Section

DEDICATION AND BLESSING OF THE MSGR. JOHN F. BOLL PAVILION

A solemn dedication and blessing of the Monsignor John F. Boll Memorial Pavilion took place Sunday morning, 11 A.M. on November 4, 1979, at St. Mary's Villa, Elmhurst, Pennsylvania.

Preliminary remarks were made by Mr. Frank Blewitt, Vice-chairman of the Board of Trustees of St. Mary's Villa Nursing Home. Among other things he spoke of the accomplishments of the late Monsignor Boll in behalf of the Sisters of Jesus Crucified and of his valued contributions of time and talent to the building and construction projects of the Diocese of Scranton.

Rev. James E. McGahagan, assistant pastor of the Sacred Heart of Jesus Parish in Peckville, who, in the past had been assistant pastor to Monsignor Boll at Holy Trinity Parish in Wilkes-Barre, was called upon to bless the newly built pavilion. The prayers and chosen readings emphasized the love of God and neighbor reflecting the Christian spirit pervading the works of the Villa personnel.

The Sacred Liturgy of Thanksgiving following the dedication services was celebrated in the Nursing Home Chapel by Monsignor Joseph Madden, Vicar General, and pastor of St. Mary of the Immaculate Conception Parish in Wilkes-Barre. He was assisted by Rev. James McGahagan. Relatives of the late Monsignor Boll participated in the readings and in the offertory procession. The assembled guests and relatives, together with the Sisters of Jesus Crucified, sang the familiar hymns of the Liturgy.

During Rev. Monsignor Joseph Madden's homily it became apparent that the day's celebration was centered in honoring two outstanding personalities, Msgr. John F. Boll, and his close friend and coworker, Attorney Sidney Grabowski. After reading verses 29 to 34 from St. Mark, Chapter 12, on the great commandment of the love of God and of neighbor, he explained that Monsignor Boll was to have been here for the special occasion. Because Monsignor Madden had been hospitalized and was therefore unable to attend Msgr. Boll's funeral, he was deeply grateful for the privilege of saying a few words of appreciation at this dedication service in honor of Msgr. Boll and Attorney Grabowski.

Referring to the words of Moses, the great law-giver, Monsignor Madden explained that the true love of God, which envelops the heart, soul and physical strength to the fullest, expresses itself in concern for one's fellow man and woman. It is the uncomplicated concept of love which changes a person, gets one involved here and now in what needs to be done. Jesus also tells us the kind of love He not only invites us to have but commands us to practice, a love which reaches into our whole selves, a love which shows what Power is at work in you, — where it counts, — in the treatment of your neighbor.

He went on to explain that the Sisters of Jesus Crucified want us to look briefly into the lives of two people who loved God and poured out that

Msgr. John F. Boll

love on all with whom they came in contact. Two such men of charity, Monsignor Boll and Attorney Grabowski, have their names linked together because they worked side by side in extending assistance to the Sisters at St. Mary's Villa. Attracted by their lives, they recognized God at work in them. They both wanted a share in this enterprise, in their first fervor, for it would mean their ultimate in satisfaction, namely, eternal salvation.

Soon after his ordination to the priesthood, Monsignor Boll became interested in this struggling but active Lithuanian Community of Sisters. They needed someone who would not interfere with them, yet be on hand to encourage, guide, and take up their cause. He obtained Bishop Hafey's permission to sweep through highways and byways to garner financial and spiritual support for this wonderful group of women. When he needed the legal aid of an outstanding Catholic Attorney he enlisted Sidney Grabowski to guide him through waters not easily sailed. Both men enjoyed the challenge presented to them through their years of faithful service.

Monsignor Boll, as spiritual director and financial advisor, was in every major move of the Community for the past forty years. He prayed for vocations to increase its numbers, he afforded invaluable assistance in transferring the motherhouse to the Archdiocese of Boston. Aware that better facilities would enhance the service given to their guests, he contributed time and energy in making this Nursing Home a reality.

This very building we worship God in today was the object of the solicitous care and expertise of Monsignor Boll and Attorney Grabowski, not once, but time and time again. They nursed it, they aided it, in fact their help was such that it should be classified as so substantial that without it none of this would be here today.

Surely it is no small wonder then, that moved by a memory full of gratitude, that this marvelous Community of Sisters of Jesus Crucified, its guests, its staff, want to dedicate this newest part of itself, the pavilion, to Monsignor John F. Boll.

How do we measure our love for God — or anyone's love for Him? The only measuring cup we have is "the cup of cold water given in His Name". Could these hills of Elmhurst speak, or these corridors reecho with the voices of the people who held out their plates for food or their bowls for soup, they would be heard singing the praises of so many dedicated persons who lightened the burden of their years and ushered them into the presence of God.

Among these many people imbued with God's love and pouring it out on God's people stands Monsignor Boll. When he comes into the bursting glory-light of God he will be thankful for the opportunity given him to serve his fellowman with such a fine instrument of salvation as was afforded him in the Community of the Sisters of Jesus Crucified.

On this day of thanksgiving we have much for which to be grateful. All of you, many of you who are here today, will find that the greatest thing to be thankful for was to have had the opportunity to be associated in any way with Monsignor Boll and Attorney Grabowski. May God bless all of you. It is a genuinely happy experience to be here with the friends and relatives of these great men. Today is a day of rejoicing for all of us. We must look upon this occasion not as a completion or culmination, but as a starting point to do ever greater works for God. May He bless you all and increase your love for Him and for each other.

At the conclusion of the Liturgy, before the guests filed to the banquet hall, Attorney Thomas Mack and his wife confided to the organist that they will donate a larger organ to the Nursing Home Chapel. Their generous announcement increased the joy of the occasion.

The Superior General of the Sisters of Jesus Crucified Sister Marie Annunciata, had flown in from Boston to participate in the Dedication and Blessing Ceremony. When called upon by the Villa Superior, Sister Verna, to say a few words, she recalled that since 1930 Monsignor Boll was identified with our Community as Confessor to the Sisters. Then, after our Founder, Father Alphonsus Maria Urbanavičius, was transferred to the Diocese of Pittsburgh, we were "adopted" by Monsignor Boll.

Sister Marie Annunciata compared Monsignor Boll to Joseph of Egypt upon whom the Pharaoh depended in all his domestic affairs. He would say, "Go to Joseph" whenever there was need for advice or direction. She recalled that in the past Monsignor had raised $40,000 which was to be used for a new motherhouse in Elmhurst. Learning of a spacious red-brick home in Brockton available to the Sisters for $50,000, he negotiated successfully to have the motherhouse of the Sisters of Jesus Crucified centered in the Archdiocese of Boston.

Sister Marie Annunciata looked upon the lives of the sisters and the aged whom Monsignor John F. Boll had influenced as living memorials to his charity. She was confident that he intercedes for us as a Community now that he has entered into eternity.

She also mentioned Attorney Sidney Grabowsky as a staunch friend of our Community since the early 1940's. He helped us attain economic stability and security, he advised us in legal and financial matters, and, as God's gift to us, he touched the lives of many with his acts of kindness. He will be remembered by the Sisters in their many prayers.

Sister Baptista, administrator of the Nursing Home, unveiled a plaque dedicated to Attorney Grabowski as a sign of the gratitude and appreciation of all the members of the Community. She assured him he will remain in the minds and hearts of everyone. His good deeds will be konwn to all who visit the Villa.

Attorney Grabowski, insisting that he was staggered by the unexpected citation, exclaimed, "Oh Lord, I am not worthy". He promised to extend continued assistance in the future as long as the good Lord gave him the necessary health and strength to do so.

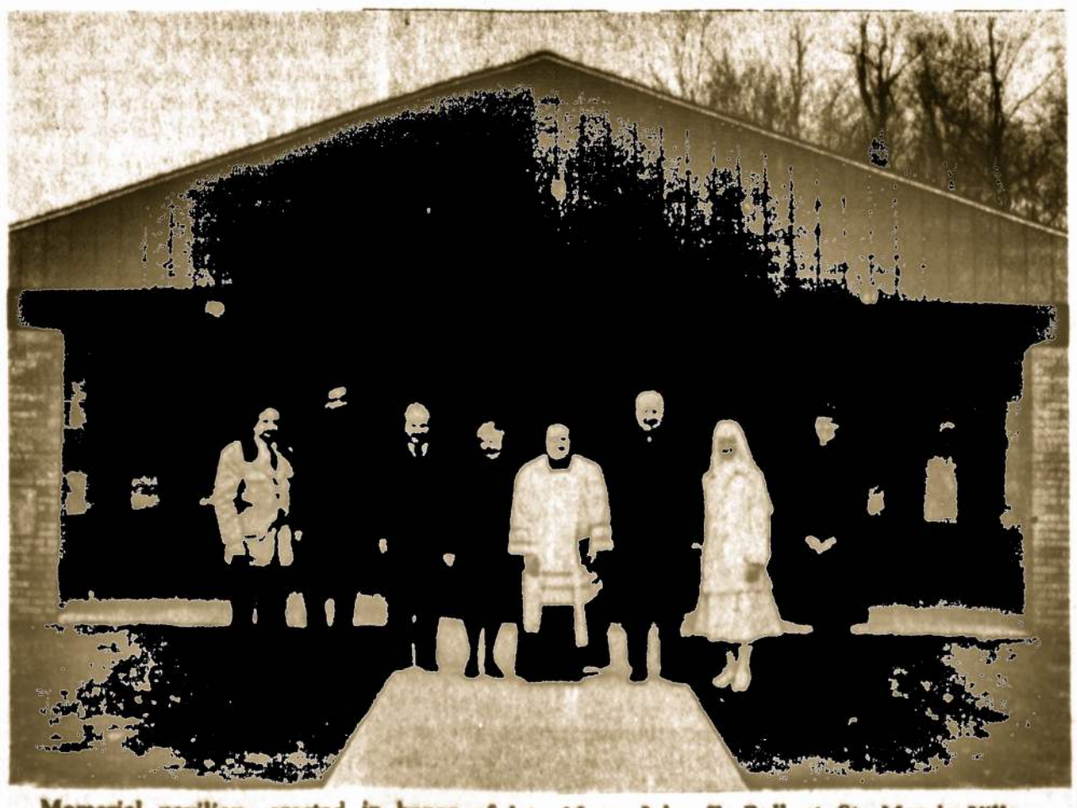

Memorial pavilion, erected in honor of late Msgr. John F. Boll at St. Mary's Villa, Elmhurst, Pa. on November 4, 1979.

NEW LITHUANIAN UNDERGROUND PUBLICATIONS

Chronicle No. 39, Te Dawn No. 16 and Perspectives No. 9

Issue No 39 of the oldest Lithuanian unofficial journal, **Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika** (The Chronicle of the Catholic Church of Lithuania), is 52 pages long and is dated July 22, 1979. The **Chronicle** provides disturbing information about the increasingly brutal treatment of religious believers by the militia. On May 15, 1979, Roman Catholics in Petrašiūnai sent a letter to the First Secretary of the Lithuanian CP, P. Griškevičius, protesting against the beating of R. Catholics who tried to protest a newly erected cross. On June 28, Catholics who came to attend a trial of the Rev. S. Tamkevičius in Varėna were "mercilessly beaten and kicked." In a counterattack against the "civil disobedience" of R. Catholics who refuse to obey the discriminatory laws governing religious associations, the Commissioner of the Council for Religious Affairs in Lithuania has summoned deans of all dioceses and all ordinaries in June and July to impress on them the importance of "obeying the laws" and to attack religious activists. Some clergymen "courageously defended the cause of the Church". Documents 15 and 16 of the Catholic Committee for the Defense of the Rights of the Believers are included. Document 16, addressed to the Procurator General of LSSR and to the Ministry of Education protest against the terrorization of students in Lithuanian schools.

Perspektyvos (Perspectives, No. 9, 1979) publishes an extensive account of a meeting between Lithuanian political activists and three Western correspondents in Vilnius, on February 5-8, 1979. The Lithuanians reproached the Western press for its silence on the "national resistence" and the "violation of the most elementary human rights" in Lithuania. They also said that it was inaccurate to speak of a "dissident" movement in Lithuania, since only a handful of Lithuanians were collaborators and the "yearning for freedom and hopes for it are alive in the entire nation". Two articles in **Perspektyvos** were received from the "Lithuanian Communist Alliance" (for Lithuania's secession from the USSR). The articles deal with the murder of Russian dissidents, the "boomerang" effect of the Soviet anti-Chinese propaganda, and the Russification of the Lithuanian-inhabited areas of East Prussia. The Russification of the Lithuanian areas of Belorussia is also discussed. There are also translations of an article by A. Sakharov, as well as of interviews with A. Sakharov and A. Solzhenitsyn.

The "new flood of Russification" is the main theme of the new issue of **Aušra** (The Dawn). Texts of confidential Soviet instructions on the promotion of the Russian language are presented. Dated May, 1979, the underground periodical is 68 pages long. It features excerpts from the letters of P. Paulaitis, who is spending his 32nd year in a concentration camp. The late Karolis Garuckas, former member of the Lithuanian Helsinki Group, subjects the 39 years of the Soviet system in Lithuania to a scathing criticism in his open letter of March 15, 1979, to the First Secretary of the Lithuanian CP, P. Griškevičius. In another open letter of March 25, 1979 to the editor of the Party daily **Tiesa**, the Rev. Garuckas rebuts the slanders against Balys Gajauskas, the Lithuanian political activist sentenced last year to 15 years of camps and exile. Additional biographical information on Viktoras Petkus, another noted Lithuanian political prisoner, is given. Also included is a protest by 246 Lithuanians living in Belorussia to the First Secretary of the Belorussian CP.

LCA MEMBERS' DEATHS

Lodge 222 — Penna. Mrs. Petronė Jasinauskas, 62 New Road, Ridgefield, Conn. 06877. Died: October 22, 1979. Buried: October 24, 1979 St. John's Cemetery, Norwalk, Conn.

Lodge 133 — E. Vandergrift, Pa. Paul Nasetka, Box 252 Kiski Ave. Ext., Apollo, Pa. 15613. Died: November 1, 1979. Buried: November 5, 1979, Riverview Cemetery, Apollo, Pa.

FROM "CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA" NR. 32:

It is difficult to explain what we are fed. Bread for the prisoners is specially baked. I do not know the ingredients. Sawdust is certainly added. This bread is given not only to prisoners — people also feed it to pigs. The gruel tastes somewhat different from twenty years ago. Our suits are made of robe material. We are also given rough boots and a quilted overcoat worn by fifteen republics. Before, it used to be different — I could wear my own clothes. I remember that during my first sentence I was given felt leggings: one black and the other white. The black one was too tight. I slit its sides with a knife and thus enjoyed them for four years. And now, although we are "temporarily" in solitary confinement, not everyone can bear this isolation. It isolates most people from all the "pleasures" of this world.

Ona Pranckūnaitė

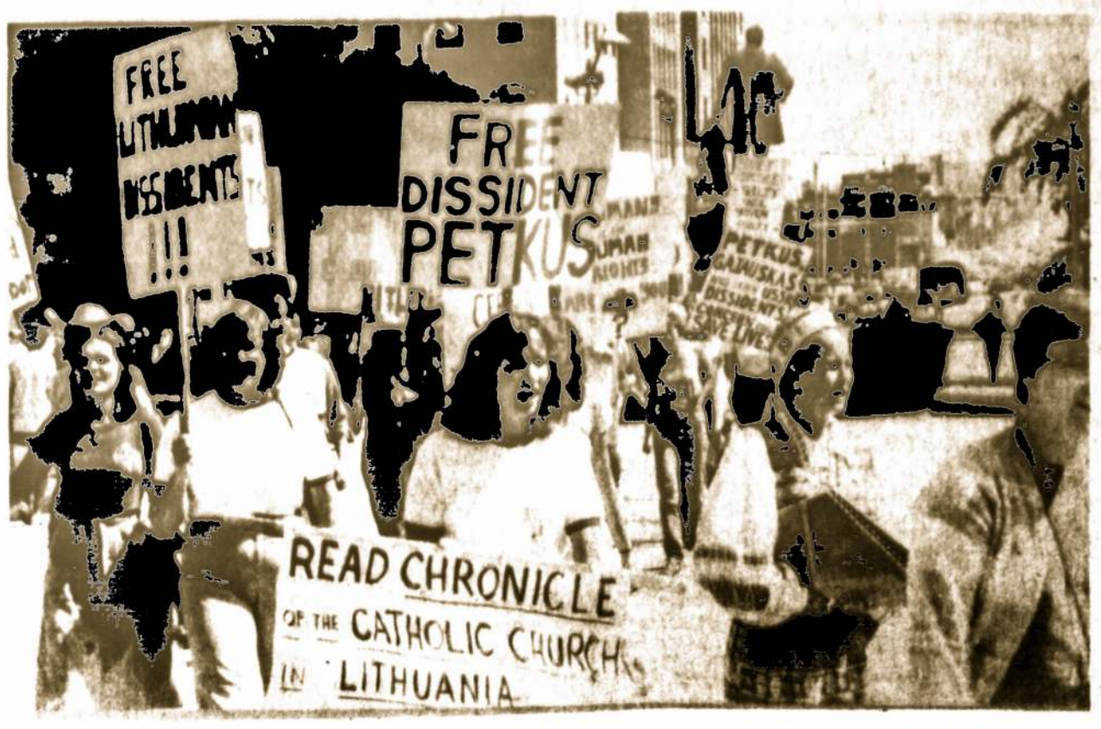

Lithuanian students in Lansing, capitol of Michigan, demonstrating near State Capitol building. They are asking for help to liberate Lithuanian conscience prisoners in Soviet Union's labor camps. Photo by K. Šonta

LITHUANIANS AND THE NEW POPE

Since the election of Pope John Paul II, more attention has been paid by the Western press to the situation of Catholics in Lithuania. For ex., in the July 26th issue of **The New York Times** (page 2!) appeared Craig R. Whitney's article titled "In Lithuania, Too, Catholics Look Hopefully to New Pope". He describes interviews with two representatives of Government's State Committee for Religious Affairs—Petras Anilionis Commissioner, and Edvardas Juosenas, his deputy; and one priest, Rev. Vaclovas Aliulis, pastor of the Church of St. Peter and St. Paul in Vilnius. Whitney also discusses the possibility of the new Cardinal chosen by the Pope without naming him openly—of being a Lithuanian. He writes: "Bishop Julijonas Steponavicius, the Apostolic Administrator of the Vilnius Archdiocese, was banished by the Government to the town of Žagare in 1958. Mr. Anilionis says the bishop had called on the faithful to resist Soviet laws that subject the church to government regulations and had agitated for the right to conduct organized catechism lessons for the young."

The Soviet Foreign Minister, Andrei A. Gromyko, had an audience with the Pope in Rome on Jan. 24, and Soviet officials say the Pontiff asked about Bishop Steponavicius' status. At the time, Mr. Gromyko may have been more preoccupied with the Vatican's influence on Poland . . .

On May 26, the Pope appointed 15 cardinals, but kept the name of one of them secret. Most priests here assume that if the secret one is Lithuanian he could only be Archbishop Steponavicius.

In an interview at the State Committee for Religious Affairs, Mr. Juosenas said of the Archbishop, "He could return to Vilnius, if he reflects on the reasons for his punishment and conducts himself accordingly." But, he went on, "a lot will depend on what influence the Polish clergy has on the Lithuanian clergy. They have increased their ties considerably since the Pope's visit in June."

-o-

Meanwhile, reliable sources in Rome say that since John Paul II's election as Pope, tension has increased in the church-state situation in Lithuania, with a renewal of local Catholic resistance to Soviet repressive measures. The election of a Pole to the throne of St. Peter in October appears to have strengthened the bonds between Lithuanian catholicism and the Holy See. Pope John Paul II has not changed the open Vatican Ostpolitic of his predecessors, but because of his Polish nationality he has a greater closeness to Catholics there.

His visit to Poland, just across the border from Lithuania, could only increase the degree of rapport. In several speeches while in his homeland, he stressed Polish catholicism's ties with neighboring peoples. In May, shortly before his departure for Poland, Pope John Paul II took the occasion of the death of a Lithuanian prelate to impart his benediction to Lithuania with, according to the Vatican daily **Osservatore Romano,** "All his heart".

During his Vatican meeting in January with Soviet foreign Minister Andrei Gromyko, the Pontiff most likely discussed, among other subjects, the church situation in Lithuania, where about three quarters of the population of four million is Catholic.

The results of that first encounter between the newly-elected Pope and the Kremlin's senior Foreign Policy Specialist are difficult to assess and could be still to come. Since the the meeting, Msgr. Liudas Povilonis has become Apostolic Administrator of Kaunas and Vilkaviskis following the death in May of the previous incumbent, Msgr. Joseph Matulaitis-Labukas. But, Msgr. Povilonis had an automatic right of succession and in June he was prevented by state authorities from attending a symposium in Rome of European Bishops.

The general bleak church picture persists in Lithuania, whose annexation by the Soviet Union has never been recognized by the Vatican. None of the six dioceses has a fully empowered residential bishop. Despite the rather stationary situation of the hierarchy since Pope John Paul met with Gromyko in January, at about that time state officials began to move more firmly to enforce a decree on worship that had been promulgated in 1976.

This apparent violation of commitments was among the points made in a series of protests against the enforcement of the 1976 decree that were signed by Lithuanian priests. A protest from each of the six Lithuanian dioceses was issued, with 522 priests aggregately signing the separate declarations. Two things about the protests surprised knowledgeable sources in Rome—that the overwhelming majority of Lithuania's estimated 700 to 800 priests took part in the protest; and that it was possible to organize so extensive a protest in an area under Soviet control.

The effect of the protest is perhaps more significant. Reliable sources in Rome say that shortly after it was launched three or four months ago Moscow dispatched an official to Lithuania who instructed the Lithuanian Religious Affairs Authorities to postpone enforcement of the decree. However, the restrictive measures were not formally revoked. This reported Soviet reversal of religious restrictions in Lithuania may or may not be related to John Paul the II being Pope, but another recent development could have a more direct connection.

It is reliably reported that, upon election as Pope, John Paul the II sent his red Cardinal's hat to the shrine of Aušros Vartai (the Dawn Gate). The dispatch of the hat appears more a sign of esteem for the Madonna of the Dawn Gate than a clear indication that Pope John Paul intended to name a cardinal for Lithuania. In his first consistory to appoint new cardinals, the Pontiff indeed reserved to himself the name of one prelate elevated. This method of appointing cardinals in pectore, meaning without immediate disclosure of the name, was used by Pope Paul the VI exclusively for prelates from countries under communist government. The ancient practice serves to protect the Church or the prelate himself if publication of his name might jeapardize either. Certainly, the Church situation in Lithuania is delicate enough to make such an in pectore appointment possible—and it has been for years. In addition to this year's protest declarations from the clergy, other occasions have been taken to object publicly to the abridgements of religious freedom in Lithuania. Between 16, 000 and 17,000 signatures were affixed to a series of such protests at the beginning of this decade. They include one to Soviet leader Leonid Brezhnev in Dec. 1971, another to United Nations Secretary-General Kurt Waldheim in Feb. 1972, and a third and fourth to Soviet Education and Religion officials in March 1973. Against such a back ground, the current heightened tension of the Lituanian Church situation cannot be called a new departure. The advances made this year toward broader freedom are open to varying interpretation and in any case are limited when the wide range of pending problems is recalled.

How much Pope John Paul II can do to expand freedom for Lithuanian Catholics is hard to predict, given Soviet intransigence demonstrated in the past. But the Pontiff's concern and interest for Lithuania and his experience of the East are undeniable.

(UBA-BATUN)

FORTIETH ANNIVERSARY OF THE MOLOTOW-RIBBENTROP PACT

"On August 23rd 1939 the Soviet leaders concluded a 'non-aggression pact' with Hitler (Molotov-Ribbentrop pact). According to a secret protocol to this pact Estonia, Latvia, and a part—later the whole—of Lithuania, Finland and some other areas of Eastern Europe were given over to the Soviet 'sphere of influence'. While World War II was absorbing the whole attention of the world, the Soviet Union thought it proper to collect its rewards."

(Council of Europe Reports on the Baltic states, Doc. 1173)

Let us remember:

September, 1939—Soviets forced by military threats all three Baltic Nations to sign "Mutual Asistance Treaty" with Moscow and to grant military bases to Soviet armed forces in their territory.

Soviets occupied by force Lithuania on June 15, 1940, Latvia and Estonia on June 17, 1940. Moscow sent top emisaries to the Baltic states: Vishinsky to Riga, Zhdanov to Tallinn, Dekanozov to Kaunas. In all three Baltic states similar puppet governments were formed by the Moscow emisaries, and similar puppet parliaments were elected. By mistake the "results" of these "elections" in Latvia were published in London the day before they even took place.

All three parliaments immediately, without a single opposing voice voted for the resolution: to renounce independence and to ask admittance into Soviet Union! All three Baltic states were magnanimously "accepted" into the Soviet Union: Lithuania on August 3, 1940, Latvia on August 5, 1940, and Estonia on August 6, 1940. The Iron Curtain fell between the Baltic states and the free world.

-o-

In a striking doctrinal innovation, Moscow is now presenting the forceful Red Army takeover of the three Baltic republics in 1940 as a shining example of peaceful revolution. The change in line on the Baltics appeared in a book review in the leading Soviet theoretical journal *Kommunist* (No. 3, 1979) of a study of the Baltic takeover published last year after a claimed ten-year research effort. According to **Kommunist,** the book described a growing revolutionary situation in the Baltic countries following the outbreak of the second World War and in consequence of popular dissatisfaction with ties between the existent regimes and Nazi Germany which coincided with a worsening economic situation and increased political repression. Accordingly, the review explained:

"Lithuania, Latvia and Estonia proved to be the weak link in the imperialist chain. The victory of the 1940 revolutions marked a new breach within the imperialist system and one more step in the development of the world's revolutionary process initiated by the Great October Revolution."

These revolutions, *Kommunist* said, were the "first victorious revolutions in history not accompanied by armed risings or civil war" and confirmed Lenin's predictions of the "possibility for a peaceful yielding of power by the bourgeoisie under circumstances in which its opposition has been doomed to failure in advance." At this point, *Kommunist* added the significant comment that "under present circumstances such a course of events has become more realistic."

While contending that the basic impetus came from domestic forces the book was quoted as assigning a decisive albeit "peaceful" role to the Soviet Armed forces:

"Soviet forces did not interfere in the domestic affairs of the Baltic countries, strictly observing the stipulations of the mutual aid pacts concluded between them and the USSR. Meanwhile, the presence of Soviet troops on Lithuanian, Latvian and Estonian territory protected the Baltic from the interference of foreign imperialists. This demoralized the forces of the bourgeoisie and inspired the revolutionary masses to this struggle for the overthrow of the fascist dictatorship."

By putting forward the 1940 Baltic developments as a model for a peaceful takeover, Moscow appears to be extending into a new dimension the increasingly emphasized "external role" of the Soviet armed forces in support of the worldwide revolutionary cause.

-o-

In order to balance the pessimistic reading above, let us consider another emerging model for the future, by quoting excerpts of Goeffrey Godsell's four-part article on "Tommorrow's Big Powers" that appeared in *The Christian Science Monitor* July 24th issue titled "New Nations Challenge the Old Order". Inter alia, Godsell quotes "a top-level international civil servant, with three decades of experience in world diplomacy" attributing the turbulence and shifting in the world that makes it so hard to govern to one simple fact: what he describes as the erosion of the concept of principle in human relations, at both the national and international level. Contributing to this, he reflects aloud, is the absence of any political figure on the international stage capable of offering leadership and commanding respect. Many in the world look to the US for just those qualities, he declares, but President Carter's inability to provide them in his person lies at his countrymen's and the world's feeling of disillusionment with him. As for the other superpower, the Soviet Union, he feels its aging leadership symbolizes the past rather than any future promised land; and most people outside the Soviet sphere of influence (and many within it) see it as offering only more drabness, more regimentation, more of Solzhenitsyn's Gulags and perhaps more quenchings of Czechoslovak or other East European "springs" as in '68.

Mr. Godsell is a correspondent to the UN. Reflecting the fact that today there are 151 member states of the UN, yet, only 25 years ago, when he started to work there, the membership was a mere 60 states, and stating that it is, of course, the breakup over the past century of great European-based empires which has led to the emergence of so many new independent sovereign states, Godsell concludes:

"With other European empires of the recent past now dismantled, one can at least speculate that if the UN survives that long, the next big batch of new admissions to the UN might well come if the Russians (or Soviet) empire begins to break up into its component parts . . ."

(UBA-BATUN)

LITHUANIAN DEFECTOR KIDNAPPED

Vladas Česiūnas, a former Olympic and world champion canoeist, vanished without a trace in West Germany on September 13, 1979. He had defected on August 18, 1979, in Dusburg, West Germany where he had come as a tourist to follow the world championship races in rowing.

Vladas Česiūnas

The defector, 39, asked the West German authorities for political asylum. He took temporary residence in the town of Altena, near Dusburg, and attended German-language lessons at the Goethe Institute near by. He left for school on September 13, but never arrived there. One week after his disappearance, some West German newspapers and the radio began discussing the possibility that he was kidnapped by Soviet agents.

The disappearance of Vladas Česiūnas sent tremors through the Lithuanian community in West Germany. Community leaders made inquiries with West German parliamentarians and security organs. Andrius Šmitas, chairman of the Lithuanian community in West Germany, discussed the Česiūnas case by phone with Helmut Schmidt, Chancellor of the Federal Republic of West Germany. Schmidt was asked if West German security organs provided Česiūnas with adequate protection. A thorough investigation by the West German government was requested, since the case of Česiūnas affected many persons of East European descent residing in West Germany.

The German Press Agency (DPA) reported that Česiūnas was brought to Moscow against his will and is in a Vilnius, Lithuania, security hospital (psychiatric, of course).

Česiūnas' illustrious athletic career includes a gold medal in the 1972 Munich Olympic Games, where he came in first in the 1000 meter race for two-seater canoes, together with a Russian, Lobanov. He also won four world championships. In 1973 and 1974 he was elected by the sports fans as the top Lithuanian athlete.

Nauja lietuviškų valgių receptų knyga

LITHUANIAN COOKERY

Anglų kalba paruošė agronomė Izabelė Sinkevičiūtė

Su plastikiniu aplanku; 316 puslapių. Puiki knyga lietuviškų valgių mėgėjoms ir šauni dovana draugėms amerikietėms. Kaina 8 doleriai

Užsakymus siųsti: "Garsas", P.O. Box 32 (71-73 So. Washington Str.), Wilkes-Barre, Pa. 18703

RUSSIAN INFLUX INTO BALTIC COUNTRIES: HURTING BUT NOT LETHAL

Dr. Rein Taagepera (University of California, Irvine), analyzing the obtainable data of the all-Union census held in USSR earlier this year, has come to surprising conclusion. Dr. Taagepera writes:

"The 1979 Soviet census results suggest that the decreasing Russian birth rate is making the Soviet population policies in Latvia and Estonia doubly counterproductive: Russian immigration has slowed down to the point where hopes of Russifying these countries are fading, but the threat is still strong enough to create opposition to Moscow rule.

Since the time when Stalin, in collusion with Hitler, annexed Lithuania, Latvia and Estonia in 1940, there have been periods when deportations of the Baltic population and influx of Russians seemed to make the awkward Baltic Question to be of short duration. The United States and many other western countries do not recognize the Soviet annexation of the Baltic States. However, this policy would become an empty shell if and when Russian immigrants could outvote the Balts in a referendum on independence. The 1979 census results show that such a time will not come during this century, if ever. Yet the influx of bossy Russians is sufficiently extensive to make it hard for the Balts to forget that they are subject nations.

Latvia has been the most threatened of the three nations. Russian immigration reduced Latvians to 62% of Latvia's population by 1959, and to 57% by 1970. Could the 1979 census show another 5% point decrease to the bare majority of 52%? Nationality figures have not yet been released but published data on Latvia's total population indicate that Latvians still represent 54 or even close to 55% of Latvia's population.

The Russian birth rate dropped suddenly in the early sixties. This drop has already cut down the number of young Russians available for emigration. By 1990 the net influx into Latvia may reach zero level. Immigration (and its irritating effect on Latvians) would not stop, but it would be cancelled out by an equal emigration of those Russians who are hunting for the "long ruble" (the fast buck) throughout the Soviet Union. Already in 1963 there were 72 departures for every 100 new arrivals in Baltic cities. (In 1969 there were 82.) This ratio is likely to have increased.

The Latvians' percent share of their country's population may stabilize around 53%. As immigration slows down, cultural and linguistic integration has more time to have an effect. More than one half of the offspring of Latvian-Russian mixed marriages opt for Latvian nationality. (The figure was 57% in Riga, for 1960-68). If such a trend continues, integration may eventually lead to an increase in the percentage of Latvians.

In Estonia the share of Estonians decreased from 75% in 1959 to 68% in 1970. Could it be 62% by 1979? The early census results suggest 64 or even close to 65%. The uncertainty hinges on the unknown growth rate of the Estonian population since 1970. The 65% figure preassumes the same modest yearly growth which took place from 1959 to 1970. The 64% figure preassumes one half of the previous growth rate for Estonians. The age distribution of Estonians, with relatively many old people, may in the long run bring a population decrease. It is not likely to have already happened. It seems that the Estonians will have a firm majority in Estonia by the end of the century.

Both in Estonia and Latvia the fastest-growing population group in 1959-70 were neither the republic nationality nor the Russians but various others such as Ukrainians and Belorussians. This tendency is likely to have continued beyond 1970. Most of these immigrants tend to join the local Russian community and thus become agents of Russianization. Their influx is also likely to have decreased lately, though less than in the case for the Russians.

In Lithuania immigration was low even before 1970, since the relatively high Lithuanian birth rate resulted in plentiful local supply of labor. The share of Lithuanians in the country's population actually increased form 79% in 1959 to 80% in 1970. The Russian share remained stable around 8.5% The main loosers were the Poles. The total population figure for 1979 indicated that the Lithuanians's' natural increase has slowed down by a third. They still form 80% of Lithuania's population, assuming that the growth rate of the non-Lithuanian population has not increased, (Such increase is unlikely in view of decreasing growth rate of the non-Latvian population in neighboring Latvia).

Throughout the Soviet Union the Russians are loosing ground. Their share of the Soviet population decreased from 54.6% in 1959 to 53.4% in 1970. This seemingly small change hides a more ominous one, from the viewpoint of continued Russian domination within the Soviet Union: only 47% of the zero-to-ten age bracket was Russian in 1970. By now it might be down to close to 40%, since the Russian birth rate is lower than it was in the early sixties. If so, then the Russians may now be down to 51% of the Soviet population and they certainly are not more than 52%

The demographic retreat of the Russians was well in evidence by 1970 in all Asian Soviet republics. It is now spreading to the western republics. Soviet generals have voiced concern about the increasing number of soldiers who does not know Russian. Rather than organizing national units for the supposedly sovereign union republics, the Soviet leadership has responded with an increased push for Russification of education, ranging from Uzbek high schools to Estonian nursery schools. It is likely to prove too much too late. Unable to achieve Russification, the push may on the contrary enhance national consciousness. Russian immigration into the Baltic countries may have entered a similarly counterproductive stage. From mortal threat to the survival of at least Latvia and Estonia, it has degenerated into a painful and irritating nuisance."

(UBA-BATUN)

STATEMENT ON NEW SOVIET CITIZENSHIP LAW

A new Soviet citizenship law came into force on July 1, 1979. According to Soviet clarification of this law, naturalized American citizens born on the present territory of the USSR, including the Baltic States whose forcible incorporation into the USSR the United States does not recognize, are regarded as citizens of the USSR by the Soviet Government. This includes offspring — albeit born outside the USSR — of such individuals.

The United States Government is opposed to dual nationality as a matter of policy. However, we recognize as an established principle of international law that each sovereign state has the right to decide under the provisions of its own laws who are and who are not its citizens. Accordingly, the Department of State requested clarification of the new law from the Soviet Government. We made it clear to the Soviet Government that in accordance with U.S. law we consider all United States citizens, whether by birth or naturalization, to possess full United States citizenship despite any entitlement the person may also have to Soviet citizenship under USSR law. We also informed the Soviet Government that the United States Government expects all United States citizens who enter the USSR bearing United States passports and Soviet entry/exit visas to be regarded as United States citizens by the Soviet Government for purposes of their visits to the USSR, regardless of whether the Soviet Government might also consider such persons to be Soviet citizens. Finally, we informed the Soviet Government that United States citizens cannot lose their United States citizenship because of automatic acquisition of dual Soviet citizenship under the new USSR citizenship law.

The Soviet Government has now responded to our request for clarification of the new USSR citizenship law. In its reply, the Soviet Government states that it has not and does not prevent American citizens visiting the USSR in possession of United States passports with Soviet entry/exit visas inserted therein from returning to the United States or to their country of permanent residence even though, under Soviet law, they are considered citizens of the USSR. As of the date of this statement, the Depertment of State has had no reports of difficulties experienced by United States citizens as a result of the new USSR citizenship law. We will, however, seek further clarification, especially on the question of the effect of the new law on naturalized American citizens who may have been liable for Soviet military service at the time of their departure from territory now controlled by the USSR.

To avoid any possible inconvenience or uncertainty to American travellers in the interim, however, the Depertment of State strongly urges any American citizen who is, or believes he or she may be a citizen of the USSR under the new Soviet law, to renounce formally Soviet citizenship before visiting the USSR. For information on how to renounce Soviet citizenship, pleace telephone (202) 632-8671 or write to the Office of Soviet Union Affairs, Department of State, Washington, D.C. 20520.

The decision to travel to the USSR, of course, is one which the individual traveller must make for him or herself.

Department of State
October 1979

Romas Giedra, newly arrived from soviet occupied Lithuania, speaks at the convention of Knights of Lithuania. At the right Mrs. Loretta Stukas, editor of "Vytis". Photo by E. Šulaitis.

Iš okupuotos Lietuvos šią vasarą pabėgo Rimgaudas Emilis Kasiulis. Chicagoje jis dalyvavo Balfo sukviestoje spaudos konferencijoje. Nuotraukoje — svečias su Balfo direktoriais ir centro valdybos nariais. Iš k. Juozas Mackevičius, Laima Aleksienė, Rimgaudas E. Kasiulis, kun. Ansas Trakis, Aldona Daukienė ir Albinas Dzirvonas. Nuotr. V. Noreikos

BIRBYNĖS IR BALFO PAGALBA KASIULIS PASIEKĖ LAISVĘ

Praėjusios vasaros pradžioj Vakarų Berlyne, kai vyko darbininkų streikai, Vakarų Vokietijos komunistų partija organizavo šventę, norėdama pademonstruoti partijos bendradarbiavimą su kitų kraštų komunistų partijomis ir partijos stiprumą. Kultūrinėm programom atlikti buvo pakviesti komunistinių kraštų meniniai vienetai. Sovietų Sąjungai atstovavo okupuotos Lietuvos ansamblis "Lietuva". Ansamblis į Vakarų Berlyną atvyko iš rytinio.

Vakarų Vokietijos komunistų partijos rengta šventė ir demonstracija buvo blanki. Į dienos metu atliekamas programas parke nei praeiviai, nei parko lankytojai nekreipė dėmesio. Surengtas didysis mitingas buvo palaidai organizuotas ir netvarkingas. Jį stebėjo jaunas "Lietuvos" ansamblio dalyvis. Ansambly jis grojo birbyne. Nuo grupės jis atitrūko, nors vadovybė draudė po vieną vaikščioti, kad nepaklystų.

Jaunuolis nesidomėjo aplinka ir mitingo vyksmu. Jo galvoj buvo mintis, kaip pasiekti anksčiau iš tolo matytą aerodromą, kur turėjo būti amerikiečiai, ir rasti kelią į laisvę.

Aerodromą pasiekė, rado amerikiečius, buvo išvežtas į Vakarų Vokietiją, gavo politinio pabėgėlio teises ir prieglaudą Jungtinėse Amerikos Valstybėse. Balfo rūpesčiu ir globa atvyko į Chicagą.

Spalio 25 Balfo centro valdyba sukvietė spaudos ir radijo atstovus susipažinti ir pasikalbėti su iš okupuotos Lietuvos pabėgusiu "Lietuvos" ansamblio nariu Rimgaudu Emiliu Kasiuliu.

-o-

R. E. Kasiulis prieš 22 metus gimė Karaliaučiuj. Čia augo ir mokėsi. Vėliau mokėsi Įsruty, Klaipėdoj ir Kaune. 1978 Kaune baigė muzikos mokyklą. Groja akordeonu ir birbyne. Pateko į muzikinį "Lietuvos" ansamblį. Tas ansamblis turi progos išvykti į kitas sovietines respublikas, o šį kartą vyko ir į Vakarų pasaulį. Koncertai buvo numatyti Vakarų Berlyne ir Paryžiuj.

R. E. Kasiulis Kaune neilgai gyveno, bet jo pasakojimai ir atsakymai į iškeltus klausimus nušvietė tą okupuotoj Lietuvoj gyvenimo dalį, kurią pats Kasiulis pergyveno, pažįsta ir žino.

Lietuviai Rytprūsiuose

Sovietiniai šaltiniai praneša, kad Rytprūsiuose gyvena apie 25,000 lietuvių. Klausimas, kaip jie Rytprūsiuose atsirado.

R. E. Kasiulio pasakojimu, buvo taip. Po karo okupuotoj Lietuvoj geresnius darbus paglemžė rusai ar kitų tautų iš Sovietų Sąjungos atvežti komunistai pareigūnai. Jo senelė, o jau paaugusi, nors dar gana jauna, jo motina, dirbo prie statybos. Nešiojo plytas ir dirbo kitus sunkius darbus. Jos, geresnio gyvenimo sąlygų ieškodamos, patraukė į Karaliaučių. Motina kilusi iš Suvalkijos, tėvas iš Žemaitijos. Karaliaučiuj gimė ir Rimgaudas.

Taigi tuos 25,000 sudaro lietuviai, kurie dėl darbo sąlygų iš Lietuvos buvo išstumti.

Karaliaučiuj ir aplamai Rytprūsiuose jokio lietuviško pasireiškimo nėra. Nėra ir lietuviškų mokyklų — tik rusiškos. Nėra jokios lietuviškos organizacijos, ir lietuviai težino tik apie artimoj kaimynystėj gyvenančius kitus lietuvius ir tik su jais susitinka.

Daugumą gyventojų sudaro rusai. Viešumoj kalbama tik rusiškai. Namuose yra kalbančių lietuviškai ir vokiškai, bet, kai nėra jokios tautinės veiklos, or-

(nukelta į 8 psl.)

COMMITTEE FOR DEFENSE OF BELIEVERS UNDER ATTACK

The Lithuanian CP daily **Tiesa** (Sept. 5, 1979) reports that two members of the Catholic Committee for the Defense of the Rights of Believers, the Revs. A. Svarinskas and S. Tamkevičius, were summoned to the LSSR chief procurator's office on August 29. They were "officially warned for using the Church as well as their position as cult servants to spread obviously mendacious fabrications, slandering the Soviet state and social system, and not only to violate the laws governing religious associations, but also to incite the believers to violate them". **Tiesa** writes that the Revs. Svarinskas and Tamkevičius were told that if they continued violating Soviet laws, they may face more severe legal consequences.

Reliable sources from Lithuania report that chief procurator Kairelis warned the Rev. Tamkevičius and demanded that he stop his "anti-Soviet activity". The procurator leveled the following accusations against Tamkevičius: 1) He is a member of the Lithuanian Catholic Committee for the Defense of the Rights of Believers, which has been established "at the initiative of the United States Congress"; 2) He "slanders Soviet reality" by claiming that the authorities are "showing insufficient zeal in the struggle against alcoholism"; 3) He is inciting Soviet citizens to disobey laws governing "cult associations"; 4) He has published Document 5 of the Catholic Committee. The procurator threatened the Rev. Tamkevičius with punishment in accordance with article 60 of the Soviet Penal Code and demanded that the priest sign the document of warning. The Rev. Tamkevičius refused to sign it. Similar charges are said to have been leveled against the Rev. Svarinskas.

The above moves obviously represent a counterattack of the Communist authorities against the Catholic Committee, which during the past year has successfully campaigned against the discriminatory "laws governing religious associations".

SVARBUS PRIMINIMAS

Visiems nariams reikia mokesčius mokėti iš anksto. Mūsų Susiv. taisyklės nustato, kad nariui atsilikus su mokesčiais už tris (3) mėnesius jis yra suspendavimo padėty, gi atsilikęs už šešis (6) mėnesius — pervedamas į pratęsto termino apdraudą — Extended Term Insurance. Deja, daugelis narių su duoklių mokėjimu laukia iki metų pabaigos, kas būna priežastimi nesusipratimų ir nemalonumų patiems nariams, jų pašaipgaviams ir centrui.

BIRBYNĖS IR BALFO PAGALBA KASIULIS PASIEKĖ LAISVĘ

(atkelta iš 7 psl.)

ganizacijos ir tarpusavio ryšio, lietuviai greitai nutausta. Esminė nutautimo priežastis — mišrios šeimos. Lietuvės išteka už rusų, lietuviai veda ruses.

Visos bažnyčios paverstos salėmis ar sandėliais. Ankstesniųjų vietos gyventojų liuteronų neliko, o atvežtieji rusai kolonistai jokios religijos nepraktikuoja.

Gyvenimo sąlygos sunkios. Krautuvėse kasdienio vartojimo reikmenų labai maža. Prie krautuvių pirkėjai rikiuojasi į eiles anksti iš ryto. Kasiulių šeimai gyvenimas palengvėjo, kai motinos motina išėjo į pensiją ir turi laiko stovėti eilėse. Mėsa — didelė retenybė. Lietuvos teritorijoj gyvenimas daug geresnis.

Arčiau Lietuvos gyvenantieji apsipirkti eina į Lietuvą. Siena saugoma, yra tik užrašai, ir vienur kitur stovi milicininkai. Pirkėjai krautuves Lietuvoj užplūsdavo rytais, todėl prekių nelikdavo iš darbų grįžusiem vietos gyventojam. Kilo nepasitenkinimas, ir buvo prieita iki to, kad Lietuvos pusėj krautuves atidarydavo vakarais, jog rytprūsiečiai negalėtų ateiti.

R. E. Kasiulis lietuviškai kalbėti išmoko namuose, nes namuose buvo kalbama tik lietuviškai. Rašyti išmoko pats, o paskutiniais metais, gyvendamas Kaune, tevartojo tik lietuvių kalbą.

Kodėl taip yra?

R. E. Kasiulis jau vaikystėj buvo labai savarankiškas. Paaugęs mėgo žiūrėti vakarietiškus filmus ir įžiūrėjo gyvenimo skirtumą Vakaruose ir Sovietų Sąjungoj. Gyvenant Kaune, R.E. [illegible] tinės mintys: kodėl reikia bijoti išsakyti savo mintis, savo galvojimą; kodėl lietuviai Lietuvoj patys negali tvarkytis, kaip kitų tautų žmonės; kodėl Lietuvoj rusai, jų kariuomenė ir valdininkai; kodėl žmonėse vyrauja nuolatinė baimė; kodėl savo krašte lietuvis turi gyventi baimėj; pagaliau kodėl Lietuva negali būti tokia, kokia prieš eilę metų buvo ir apie kokią jis tik tėra girdėjęs labai mažai? Gyvendamas Kaune, pradėjo klausyti radijo transliacijų lietuviškai iš užsienio. Ir tik iš čia plačiau sužinojo apie pasaulio įvykius ir apie laisvėj gyvenančius lietuvius. Taip ir subrendo Kasiuliui mintis ieškoti laisvės Vakaruose.

Kasiulis tvirtino mum žinomą faktą, kad okupuotoj Lietuvoj žmogus laisvai gali tik galvoti, nes minčių niekas išskaityti negali. Tačiau kam nors mintis išsakyti, jeigu jos yra skirtingos nuo valdžios nustatytos linijos, yra pavojinga.

Pasiekti Vakarus Kasiulis pasirinko per ansamblį, nes ansamblis į Vakarus išvažiuoja gastrolių. Į ansamblį patekti sunku, o dar sunkiau patekti į tą grupę, kuri važiuoja į Vakarus. Muzikinis pasiruošimas Kasiuliui padėjo patekti į ansamblį, darbštumas ir specialaus instrumento, birbynės, naudojimas padėjo, kad būtų įjungtas į grupę, kuri buvo paruošta gastrolėm Vakarų Europoj, pirmiausia Vakarų Berlyne. Norint dalyvauti ansambly, reikia įstoti į komjaunimą, nors iki tol Kasiulis komjaunimo organizacijos išvengė.

Ansamblis yra drausmingas vienetas. Viena mergaitė iš ansamblio buvo pašalinta už tai, kad vadovai pastebėjo ant jos kaklo kryželį ir kad ji lanko bažnyčią.

Tokia atmosfera Kasiulį slėgė, ir jis troško ko greičiau ištrūkti, išsivaduoti. Jau išvažiuodamas į Kauną, nuo tėvų buvo atsiskyręs, todėl nemano, kad jo pabėgimas į Vakarus jiem galėtų pakenkti.

Pabaigai

Kai ansamblis koncertuoja Lietuvoj, tai kiekvieną programos dalį pradeda su rusų daina rusiškai. Kitos dainos lietuviškos, didelė jų dalis komunistinės ir prorusiškos dvasios. Tikrai lietuviškos dainos sudaro tik pusę repertuaro. Ansambliui koncertuojant kitose sovietinėse respublikose ar Vakaruose, programoj yra pusė rusiškų dainų, atliekamų rusų kalba.

Apie Kalantos susideginimą Kasiulis girdėjo Kaune. Jaunimui Kalanta yra didvyris. Apie Simą Kudirką sužinojo tik iš užsienio radijo.

Aplamai lietuviai nusiteikę patriotiškai. Jaunimas savo nuotaikas išreiškia apsirengimu ir vakarietiškos muzikos propagavimu. Iš jaunimo lūpų išgirstama ir drąsesnių viešų pasisakymų prieš santvarką ir okupaciją. Vyresnieji santūresni. Visi demonstratyviai vengia rusų kalbos. Jeigu viešai mažai rodoma neapykanta rusam ir okupacijai, tai ją galima jausti, tarsi ji kabėtų ore.

Amerikiečiai Kasiulio negrąžino rusam ir apsaugojo, kad jo nepagrobtų. Leido apsigyventi Jungtinėse Amerikos Valstybėse. Vokietijoj gyveno amerikiečių globoj ir lietuvių nesutiko. Jau čia juo pradėjo rūpintis Balfas, nors netiesi[illegible]. Iš Vokietijos tiesiog atv[illegible]o per New Yorką į Chicagą spalio 24, o 25 įvyko pasikalbėjimas. Taigi niekas jam minčių negalėjo įskiepyti ir nurodyti, ką turi pasakyti. Tam buvo per maža laiko.

R.E. Kasiulis mano susirasti darbą ir tęsti studijas muzikoj. Dabar yra Balfo globoj.

Pasikalbėjimą su Kasiuliu pradėjo Balfo valdybos vicepirmininkas kun. Ansas Trakis, o pravedė Balfo direktorius Albinas Dzirvonas.

Jonas Jasaitis

Prieš 60 metų, t.y. 1919 lapkričio 21-22, ties Radviliškiu jaunutė Lietuvos kariuomenė sumušė į kraštą įsiveržusią bermontininkų armiją ir paėmė nemažą karo grobį — daugybę šautuvų, artilerijos pabūklų, lėktuvų. Nuotraukoje viršuje matome į traukinį pakrautų lėktuvų dalį. Lėktuvai buvo nugabenti į Kauną. Apačioje — II brigados štabas po kautynių keliasi į Šiaulius. Lietuvos kariuomenė neleido bermontininkam krašte plėšikauti, juos palydėjo iki Vokietijos sienos ir pakely dar vis atėmė iš sandėlių nemažą karo grobį. Abi nuotraukos iš Br. Kviklio archyvo.

TOMAS VENCLOVA APIE LIETUVIŲ LITERATŪRĄ

Rio de Janeiro, Brazilijoje, liepos 15-21 įvyko tarptautinio PEN klubo kongresas. Šie pasaulinės rašytojų organizacijos suvažiavimai yra svarbi intelektualinė ir politinė arena, kurioj iškyla ir Lietuvos bei Rytų Europos klausimai. Lietuviam kongrese atstovavo dr. Stasys Goštautas, dalyvavęs kaip egzilų PEN centro narys. Kongreso ir Brazilijos spaudai buvo išdalinta Tomo Venclovos pa[illegible]ros apžvalga, išspausdinta anglų ir portugalų kalbomis. Apžvalgą išleido Tautos Fondas, talkinant Brazilijos lietuviam.

Lietuvių literatūrą Venclova pristato kaip vieną "brandžiausių ir įdomiausių" Rytų Europoj.

1940 metų įvykius jis aprašo šiais žodžiais: "Sovietų Sąjunga okupavo Lietuvą ir prievarta ją prisijungė. Prasidėjo sovietizacijos procesas, Stalino laikais vykdomas itin brutaliomis priemonėmis. Teroras, griežčiausia cenzūra, ideologinis 'smegenų plovimas' virto kasdieniniu reiškiniu. Pirmasis sovietizacijos periodas truko vienerius metus, nors jo padaryta žala kultūriniam gyvenimui matuotina dešimtmečiais".

Nagrinėdamas lietuvių literatūros skilimo 1944 pasekmes, autorius tvirtina, jog abi literatūros šakos ne tik išsilaikė, bet ir sukūrė kai ką reikšmingo. Emigracinę šaką ribojo tradiciniai išeiviški sunkumai. Apie likusią tėvynėj literatūros šaką, egzistuojančią politinės ir tautinės priespaudos bei socrealizmo dogmų šešėly, iš viso tenka kalbėti su rezervu. Vis dėlto emigrantai sugebėjo parašyti veikalų, išsiskiriančių moderniu charakteriu ir įnešančių savitų spalvų į pasaulinės literatūros spektrą, o Lietuvoj išlikę rašytojai oficialios sovietinės kultūros ribose neretai sėkmingai stengėsi išsaugoti savas tradicijas bei senuosius ryšius su Vakarų ir Vidurio Europa. Abiejų šakų atsparumas juo įstabesnis turint omeny tautos dydį ir palyginti neseną jos literatūrinę tradiciją. Abi šakos praktiškai vėl ima susilieti į vieną lietuvių literatūrą, nors jų formalus ir visiškas susiliejimas būtų įmanomas tik atgavus nepriklausomybę ar bent įvykus labai reikšmingiem pakitimam.

Kalbėdamas apie pastarųjų metų raštiją tėvynėj, Venclova pabrėžia, jog "nedera pervertinti palaipsnio laisvėjimo vaisių. Daug temų (deportacijos ir partizaninis karas Stalino laikais, reali plačiųjų sluoksnių ir privilegijuotos biurokratijos buitis šiandien) tebėra "tabu" arba vaizduojamos iškreiptai, pagal oficialiąją optiką. Itin dažnai yra veikalų, kuriuose autentiški puslapiai sumišę su melagingais: ši amorali praktika leidžia 'prastumti' autentiškas vietas, bet drauge sunaikina jų vertę... Taip pat tebeveikia griežta 'papročių cenzūra'. Šių deformacijų panaikinimo negalima net įsivaizduoti be totalitarinės sistemos kracho. Tačiau, bendrai paėmus, lietuvių literatūra maždaug ligi 1970 gerokai skyrėsi nuo bendrojo sovietinio modelio, buvo bene savitesnė ir moderniausia visoj oficialiai leidžiamos sovietinės literatūros panoramoj".

Savo apžvalgoje Venclova iškelia ir naują reiškinį Lietuvos raštijoj — staigų savilaidinės literatūros kilimą. Pogrindžio žurnalų Lietuvoj dabar daugiau negu bet kur kitur Sovietų Sąjungoj.

Apžvalgą užklendžia trys dokumentai: Jono Jurašo 1972 laiškas kultūros ministerijai, Tomo Venclovos 1976 laiškas komunistų partijai emigracijos reikalu ir Sov. S-gos Glavlito įsakymas 1978 išimti Venclovos knygas iš bibliotekų ir knygų prekybos tinklo. (Elta)

VOLSKSWAGENO FONDAS FINANSUOJA PABALTIJO TYRIMO PROJEKTĄ

Privatus Volkswageno automobilių gamyklos fondas suteikė lėšas jau įpusėjusiam ambicingam užmojui, pradėtam praėjusių metų spalio mėnesį. Tai bendras vokiečių-britų projektas "Visuomeninei ir ūkinei raidai Pabaltijo valstybėse" tirti.

Tyrimo grupėm iš Munsterio ir Glasgovo universitetų vadovauja dr. Erik Boettcher, Kooperatyvinio Teorijų Instituto galva, ir Alec Nove, Sovietinių ir Rytų Europos Studijų Instituto vedėjas.

Tiriama visuomeninė, ūkinė, ir politinė kaita Pabaltijo valstybėse prieš jų nepriklausomybės atgavimą, nepriklausomybės metu ir po nepriklausomybės praradimo. Dalyviai analizuoja žemės ūkio struktūrą prieš 1918 metus, baudžiavos panaikinimo ir žemės ūkio reformos poveikį bežemiam valstiečiam. Juos ypač domina greitas giluminis žemės ūkio ir pramoninės struktūros pasikeitimas Pabaltyje nepriklausomybės metais.

Daug dėmesio kreipiama į kooperatyvines sąjungas, mėginama patirti kokiu mastu nepriklausomybės metų patirtis paveikė Pabaltijo ūkinį našumą sovietinės ūkinės sistemos rėmuose. Išsamiai nagrinėjamas ir pragyvenimo lygio įvairavimas, įjungimo į Sovietų Sąjungą poveikis pragyvenimo lygiui. Politinės raidos temų sąrašas apima nacionalizmo augimą, politinių partijų pobūdį, konstitucijos, demokratijos ir parlamentarizmo sąvokas, autoritarinių režimų išsivystymą, ir nacionalizmo reiškinius komunistų partijose nuo 1945.

(Elta)

LIETUVIAI PASAULYJE

— Australijos Lietuvių Katalikų Federacija savo XV suvažiavimą rengia Sydnėjuj gruodžio 28-31. Rengėjų komitetui vadovauja A. Vinevičius. Literatūros vakaro vadovu yra pakviestas kun. P. Butkus, meno parodos — E. Lašaitis, spaudos ir informacijos — A. Kramilius. Gruodžio 27 Lidcombe parapijos salėj įvyks solistės Romos Mastienės koncertas. Iškilmingos pamaldos įvyks gruodžio 30 Šv. Joachimo bažnyčioj. Jose dalyvaus vienas Sydnėjaus vyskupų, giedos Dainos choras ir sol. R. Mastienė. Suvažiavime paskaitą skaitys Pr. Pusdešris. Gruodžio 31 vyks Australijos lietuvių katalikų kunigų pasitarimas.

— Brazilijos lietuvių laikraštis Mūsų Lietuva ir tenykštė Šv. Kazimiero parapija išleido kun. Pr. Gavėno portugalų kalba paruoštą 40 puslapių knygutę "Kas yra šv. Kazimieras?" Iš jos katalikai brazilai sužinos, kad šis šventasis yra lietuvis ir Lietuvos globėjas. Ten primenama, kad 1958 Vatikane buvo išleistas pašto ženklas su tokiu įrašu: "Šv. Kazimieras, pagrindinis Lietuvos globėjas".

— Kun. Vincas Valkavičius, West Groton, Mass., Šv. Jokūbo parapijos klebonas, Hartford, Conn., kurijoj rado porą vysk. Antano Baranausko laiškų su jo paties parašu.

— Lietuvių opera Chicagoj ateinančio sezono pastatymui pasirinko du veikalus: Carl Orffo "Carmina Burana" ir Leoncavallo "Pajacus".

"Garse" galima įsigyti šias knygas
(Lietuvių ir anglų kalbomis)

Lithuanian Cookery, paruošė Izabelė Sinkevičiūtė. 316 puslapių, didelio formato. Kaina $8.00

Amerikos Lietuvių Taryba, parašė Leonardas Šimutis. Kaina 3.00

Lietuvių — Anglų Kalbų Žodynas, paruošė B. Piesarskis ir B. Svecevičius. 512 psl., apie 27,000 žodžių. Kaina $8.00

Anglų — Lietuvių Kalbų Žodynas, paruošė V. Baravykas. Apie 30,000 žodžių ir posakių Kaina $8.00

Lietuvių kalbos vadovas (Introduction to Modern Lithuanian) Paruošė kalbininkai L. Dambriūnas, Antanas Klimas ir William R. Schmalsteig. Kaina $10.00

Popular Lithuanian Recipes, lietuviškų valgių mėgėjams Juzės Daužvardienės anglų kalba paruošta knyga. Kaina $4.00

Vytautas The Great, kan J.B. Končiaus angliškai parašyta istorinė knyga. Kaina $2.00

Lithuanian Self-Taught, M. Variakojytės - Inkenienės paruoštas rankvedis, prisilaikant Marlborough's sistemos. Kaina $3.50

Vidudienio Sodai, Bernardo Brazdžionio eilėraščiai. Už šį poezijos rinkinį autorius laimėjo 1958-59 metų kultūros žurnalo "Aidų" literatūros premiją. Viršelio aplanką piešė dail Telesforas Valius. Kaina $4.00

Amerikos Lietuvių Vardynas, Jungtinių Amerikos Valstybių žinomesnių lietuvių biografinės žinios, su prof. Kazio Pakšto įvadu. 240 psl., kietais viršeliais. Kaina $4.00

The Forty Years of Darkness, by Juozas Vaišnora, translated by Joseph Boley. Supression of the Lithuanian Press and how it was regained. Price ... $2.00

Lithuanians in America, Dr. Antanas Kučas; translated by Joseph Boley $6.00

The Brothers Domeika, a novel,Liudas Dovydėnas; translated by Milton Stark $6.00

Day of Shame, the truth about the murderous happenings aboard the Cutter Vigilant, during the Russian-American confrontation at Martha's Vineyard. The tragedy of Simas Kudirka, by Algis Rukšėnas $9.00

Teismas Biržely, dokumentuotai aprašoma Nijolės Sadūnaitės teismas ir kaltinimas. Parašė Jurgis Gliauda. Kaina $2.00

Simas (The story of Seaman Simas Kudirka), by Jurgis Gliauda. Translated from Lithuanian by Kęstutis Čižiūnas and J. Žemkalnis $5.00

"Garso" Administracija
P.O. Box 32 (71-73 So. Washington Str.) Wilkes-Barre, Pa. 18703